

Antalya Orta Mektebi Tarihi ve Faaliyetleri (1924-1933)

Muhammet GÜÇLÜ

Dr. Öğr. Üyesi, Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Antalya

E-Mail: mguclu@akdeniz.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-5590-8743

*Diren ÇAKILCI**

Doç. Dr., Akdeniz Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Antalya

E-Mail: direncakilci@akdeniz.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-8340-2536

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 11.04.2025 Kabul Tarihi / Accepted: 04.09.2025

ÖZ

GÜÇLÜ, Muhammet; ÇAKILCI, Diren, **Antalya Orta Mektebi Tarihi Ve Faaliyetleri (1924-1933)**, CTAD, Yıl 22, Sayı 44 (Bahar 2026), s. 357- 396.

Bu çalışma Antalya Orta Mektebi'nin Cumhuriyet'in ilk yıllarında üstlendiği eğitsel ve toplumsal dönüşüm rolünü incelemeyi amaçlamaktadır. Kurum 1924 yılında mevcut lisenin orta eğitim seviyesine dönüştürülmesiyle açılmıştır. Antalya Orta Mektebi, 1924 yılında 47 öğrenciye sahipken kısa süre içinde hem öğrenci sayısını hem de fiziki kapasitesini arttırmıştır. 1926'da karma eğitime geçiş yapan öncü kurumlar arasında yer almış ve adı Muhtelit Orta Mekteb olmuştur. Aynı yıl okulda açılan pedagoji sınıfları, ülkedeki öğretmen ihtiyacını karşılamada önemli bir adım olmuş ve okul, yalnızca bir ortaöğretim kurumu

* Sorumlu yazar / Corresponding author

olmanın ötesinde öğretmen yetiştiren bir merkez haline gelmiştir. Buradan yetişen ilkokul öğretmenleri ülke sathında Cumhuriyet'in eğitim alanındaki hedeflerine katkı sunmuştur. Kurum, yaklaşık on yıllık bir aranın ardından 1933 yılında yeniden Antalya Lisesi olarak yapılandırılmıştır. Böylece Antalya Orta Mektebi, Cumhuriyet'in modern eğitim hedefleri doğrultusunda önemli bir dönüşüm yaşamıştır. Çalışmada, Antalya Orta Mektebi'nin eğitim reformlarındaki öncü rolünü, pedagoji sınıflarının katkısını ve bu dönemde gerçekleştirilen yapısal dönüşümleri ele alırken, Antalya ve çevresine yoğunlaşan bakışla aslında Cumhuriyet'in ilk on yılında ülke genelindeki eğitim tarihine bölgesel bir katkı yapmak hedeflenmiştir. Bunun için gerek Osmanlı ve Cumhuriyet arşivleri gerekse okulun kendi arşivinden, ayrıca resmî ve süreli yayınlardan istifade edilmiştir. Söz konusu kaynaklardan elde edilen bilgilerden hareketle Antalya şehrinin eğitim tarihinde aydınlatılmayı bekleyen 1924-1933 aralığına önemli katkılar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Antalya, Antalya Orta Mektebi, Eğitim Tarihi, Antalya Lisesi, Cumhuriyet Dönemi.

ABSTRACT

GÜÇLÜ, Muhammet; ÇAKILCI, Diren, **History and Activities of Antalya Secondary School (1924-1933)**, CTAD, Year 22, Issue 44 (Spring 2026), pp. 357-396.

This study aims to examine the educational and social transformation role undertaken by Antalya Middle School in the early years of the Republic. The institution was established in 1924 by converting the existing high school into a secondary school. While Antalya Middle School had only 47 students in 1924, it rapidly expanded both its student population and physical capacity. In 1926, it became one of the pioneering institutions to adopt coeducation and was subsequently renamed the *Muhtelit Orta Mekteb*. In the same year, the opening of pedagogy classes marked an important step toward meeting the country's need for teachers, transforming the school from a secondary-level institution into a center for teacher training. The primary school teachers trained here contributed significantly to the realization of the Republic's educational objectives across the country. After nearly a decade, in 1933, the institution was restructured once again as Antalya High School. Thus, Antalya Middle School underwent a major transformation in line with the modern educational goals of the Republic. This study aims to provide a regional contribution to the history of education in Turkey during the Republic's first decade by analyzing the pioneering role of Antalya Middle School in educational reforms, the contribution of its pedagogy classes, and the structural transformations of the period, with a particular focus on Antalya and its surroundings. For this purpose, Ottoman and Republican archival materials, as well as the school's own records, in addition to official and periodical publications, were utilized. Based on the information obtained from these sources, the study makes significant contributions to illuminating the

years 1924–1933, a period that had long awaited scholarly attention in the educational history of Antalya.

Keywords: Antalya, Antalya Secondary School, Education History, Antalya High School, Republican Era.

Giriş

XIX. yüzyılın başlarında eğitim sisteminde çağdaşlaşma çalışmaları başlamıştır. Bu kapsamda ilk olarak II. Mahmud'un fermanıyla, İstanbul ile sınırlı olsa da, 1824 yılında ilköğretim zorunlu hale getirilmiş; okuma-yazma bilmenin ve eğitimin önemine vurgu yapılmıştır.¹ 1830'da yine II. Mahmud'un emriyle Avrupa'ya tahsil için öğrenciler gönderilmiş ve günümüze kadar devam eden bir gelenek başlatılmıştır.² Ancak söz konusu dönemde eğitimi modernleştirme çalışmaları daha çok askerî eğitimle sınırlı kalmış, açılan okulların yetersizlikleri ön plana çıkmıştır.³ II. Mahmut döneminde başlanan rüşdiye mektebi açma çalışmaları, ilk kez 1847 yılında Davutpaşa Rüşdiyesi'nin açılması ile sonuçlanmıştır.⁴ Osmanlı'da rüşdiye mekteplerini ve eğitimi düzenlemek üzere 1838'de Mekatib-i Rüşdiye Nezareti ismiyle kurulan idare, 1845'te Mekatib-i Umumiye Nezareti'ne ve nihayet 1857'de Maarif-i Umumiye Nezareti'ne evrilerek okulların merkezi bir yönetime bağlanması amaçlanmıştır.⁵ Eğitimi modernleştirme çabaları doğrultusunda eğitim faaliyetleri ilk, orta ve yüksek olmak üzere üç basamağa ayrılmıştır. Bu kapsamda yüksek eğitim kurumu olarak Tıphane-i Amire (1827), Baytar Mektebi (1892), Harbiye Mektebi (1834), Mülkiye Mektebi (1859), Darülmuaallimin (1847), Darülmuaallimat (1870), Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi (1882), Darülfünun (1863), Hukuk Mektebi (1880) ve Edebiyat-ı Âliye (1874) gibi mektepler açılmıştır. 1869 yılında yürürlüğe sokulan Maarif-i Umumiye Nizamnamesi ile ilk, orta ve yükseköğretim kurumlarının yönetim ilkeleri, ders programları, sınav sistemi ve disiplin esasları ayrıntılı olarak belirlenmiştir.⁶ Bu arada iptidai mektepleri ile rüşdiyelerin taşrada yaygınlaşması için çaba gösterilmiştir. Askeri idadilerin dışında 1868 yılında kurulan Galatasaray

¹ Necdet Sakaoğlu, *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2003, s. 58-59.

² Adnan Şişman, *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839-1876)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2004, s. 5.

³ Ayşegül Altınova Şahin, *Osmanlı Devleti'nde Rüşdiye Mektepleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2018, s. 17.

⁴ Altınova Şahin, *age.* s. 112.

⁵ Ali Akyıldız, *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2012, s. 61-62.

⁶ Şerafettin Turan, *Türk Kültür Tarihi*, Bilgi Yayınevi, Ankara, 1990, s. 194-197.

Sultanisi ve 1873 yılında idadiye çevrilen Darülmaarif ile ilk mülki idadiler açıldı. Vilayetlerde ise ilk defa Mora Yenişehir’inde 1875 yılında idadi eğitime başlandı. Özellikle II. Abdülhamit devrinde mülki idadi mektepleri vilayet, sancak merkezlerine yayılmış ve döneme özgü mimari yapılara kavuşturulmuştur.⁷ 1876-1909 yılları ilk ve orta öğretimde Tanzimat döneminde yapılan kanunların uygulandığı, eksikliklerin tamamlandığı ve eğitimi modernleştirme çabalarının meyvelerinin alınmaya başlandığı bir dönem olmuştur. Okul sayıları her kademedede artırılmıştır. Modern anlamda bir maarif teşkilatının hem merkezde hem de taşrada kurulması da yine aynı dönemde gerçekleşmiş, II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet devirlerindeki eğitim reformlarının altyapısı inşa edilmiştir.⁸ II. Meşrutiyet döneminde Abdurrahman Şeref Bey, Nail Bey, Emrullah Bey ve Şükrü Bey Maarif Nazırı olarak görev yapmış, eğitimde yeniden yapılanmaya gidilmiş, idadilere beş sınıflı, yedi sınıflı ayırımı yapılmadan sultani adı verilirken muallim okulları ile meslek okulları hususi idare ve nezaretlere bırakılmıştır.⁹

1914’e gelindiğinde modern tarzda okulların sayısı artmış olsa da bu sayı yaygınlık ve yeterlilik itibarıyla hâlâ tartışmalıydı. Ancak özellikle kızların her kademedeki eğitim kurumlarına dâhil olmaları artık yükseköğretim seviyesinde de gerçekleşmiş, Batılı tarzda eğitim anlayışı Osmanlı Devleti’nde hâkim olmuştu.¹⁰ Millî Mücadele Dönemi’nde Ankara’da Maarif Kongresi (15 Temmuz 1921) toplanması gibi bazı faaliyetler yapılsa da devam eden savaş sebebiyle eğitim reformları ikinci planda kalmıştır. Bu dönemde Maarif Vekili olarak Dr. Rıza Nur, Hamdullah Suphi (Tanrıöver) ve Mehmet Vehbi Beyleri anmak gerekir.¹¹ Cumhuriyet’in ilanından sonra ise özellikle Muallim Hüseyin Vasıf Bey (Çınar) ile Hukukçu Mustafa Necati Bey’in Maarif Vekili olarak düzenlemeleri önemli olmuştur. 1924 yılında çıkarılan Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile "öğretim birliği" kavramı çerçevesinde çağdaş eğitim, millî ve laik öğretim programları, örgün ve yaygın eğitim alanlarında örgütsel ve kurumsal bir yenileşme hedeflenmiştir.¹² Tertip edilen Heyet-i İlmiye toplantılarında ilk ve orta öğretim alanında önemli

⁷ Cahit Yalçın Bilim, *Tanzimat Devri’nde Türk Eğitiminde Çağdaşlaşma (1839-1876)*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 1984, s. 63-65; Cemil Öztürk, “İdâdî”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt XIX, İstanbul, s. 464-466.

⁸ Bayram Kodaman, *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1991, s. 163-164.

⁹ Yahya Akyüz, *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993’e)*, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul, 1993, s. 248-249.

¹⁰ Roderic H. Davison, *Osmanlı-Türk Tarihi (1774-1923)*, Çeviren Mehmet Moralı, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2004, s. 247.

¹¹ Akyüz, *age.* s. 279-280.

¹² Sakaoglu, *age.* s. 171.

reformlar yapılmıştır. 1923 yılında toplanan Birinci Heyet-i İlmiye’de sultanilerin adı lise olarak değiştirilmiş, ortaokullara bir devreli, ortaokulu havi liselere iki devreli lise denilmiştir. 1924 yılında toplanan İkinci Heyet-i İlmiye’de ise bir devreli liselere Orta Mektep denilmeye başlanmıştır. Orta öğretimin üç yıl ortaokul, üç yıl lise şeklindeki uzun yıllar devam edecek olan klasik yapısı inşa bu sayede inşa edilmiştir.¹³ Sonuçta, takip eden yıllarda Türk eğitim sisteminde önemli bir varlık gösterecek olan ve bu çalışmada da Antalya bölgesindeki faaliyetlerine odaklanılan orta mektepler kurulmuştur. 1926 yılında çıkarılan 8/3/1926 tarihli ve 788 sayılı Memurîn Kanunu’na göre devlet memuriyetine girmenin esas şartları arasında “orta mektep mezunu olma” şartının bulunması toplum nezdinde bu okulların önemini daha da artırmıştır.¹⁴ Orta mektep kültürü, kapatıldıkları 1930’lu yılları takip eden dönemde de sosyokültürel yaşamdaki etkisini sürdürmüştür. Bu okul, Anadolu insanının nazarında önemli bir olguya dönüşmüş, türkülere dahi konu edilmiştir. Nihat Kazazoğlu tarafından 1941 yılında Elazığ’dan derlenen Orta Mektep (Neriman) adlı türküde mektebin karma dönemini anlatan “Orta Mektep’de durdum, Çantamı yere vurdum, Orta Mektep içinde, Ben Neriman’a vuruldum” dizeleri bunun örnekleri arasında sayılabilmektedir.¹⁵

Antalya Orta Mektebi Tarihi ve Faaliyetleri (1924-1933) adlı bu çalışmada 1886 yılında Teke Sancağı’nın merkezi olan Antalya’da kurulan idadinin sonraki adı ile sultani/lisenin, 1924 yılında orta mektebe çevrilmesi ve 1933 yılında tekrar liseye dönüştürülünceye kadar süren faaliyetleri ele alınmıştır. Özellikle okulun hizmet verdiği binalar ve bugün Antalya eğitim tarihinde hâlâ yeri ve önemi büyük olan Antalya Lisesi’ne ait tarihî binanın orta mektep olarak kullanılması, binanın fiziki şart ve yeterlilikleriyle bugünkü kullanım durumunu ortaya koymak hedeflenmiştir. Çalışmanın diğer bir amacı söz konusu okulun eğitim kadrosu hakkında detayları aydınlatmaktır. 1926 yılında kız öğrencilerin okula alınması kararıyla “muhtelit” unvanı kazanma ve yine 1926’da açılan pedagoji sınıflarıyla öğretmen yetiştiren bir kuruma dönüşmesi süreçleri de Antalya Orta Mektebi’nin daha önce incelenmemiş yönlerini ihtiva etmektedir. On yıl gibi kısa bir sürede geçirdiği değişim ve dönüşümle Cumhuriyet Devri orta eğitim politikalarının taşrada nasıl uygulandığına dair somut örnekler sunan, aynı zamanda Antalya ve

¹³ Ercan Türk, *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim*, Hazırlayan Abdullah Faruk Kılıç, Abdullah Yurdabakan, Ali Kılıç vd., Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2015, s. 22-23.

¹⁴ 8/3/1926 tarihli ve 788 sayılı Memurîn Kanunu Madde 4., D Fıkrası.

¹⁵ Kaan Doğan, *Elazığ-Harput Müziği’ne Katkuları ile Nihat Kazazoğlu*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2021, s. 57-58. Ünlü edebiyatçı Memduh Şevket Esendal ise orta mektep talebelerini bazılarını “haylaz, orta mektep kaçkınları” olarak tarif eder. Memduh Şevket Esendal, *Ayışık ile Kıracıları*, Kapra Yayıncılık, İstanbul, 2023, s. 179.

bölgmesine ait eğitim tarihi çalışmalarında önem arz eden Antalya Orta Mektebi'nin daha önce akademik bir çalışmada doğrudan konu edilmemesi büyük bir eksikliklerdir. Ayrıca yukarıda bahsedilen yönleriyle söz konusu okulun incelenmemiş olması gerek Cumhuriyet dönemi gerekse Antalya eğitim tarihinde 1924-1933 aralığında boşluk yaratmıştır. Bu çalışmada Antalya Orta Mektebi müstakil olarak ilk defa bir araştırmaya konu edilmiş, böylece Antalya Rüştiyesi, Antalya İdadisi/Sultanisi/Lisesi çalışmalarına yeni bir halka eklenmiştir.

Araştırmada Antalya eğitim tarihine ilişkin sınırlı sayıdaki araştırma eserlerinden istifade edilmiş, konunun detaylandırılması için tercih edilen temel kaynak Cumhuriyet Arşivi'nde yer alan okul ile ilişkili evrak olmuştur. Arşivde ağırlıklı olarak kadro cetvelleri, öğretmen atama ve terfileri, sınav uygulamaları ve okul binasının fiziki durumuna dair evrak tespit edilmiş, okulun idari ve yapısal değişiklikleri daha çok resmî ve süreli yayınlardan derlenen bilgilerle somutlaştırılmıştır. Bu anlamda Cumhuriyet Arşivi'nde Antalya Orta Mektebi'ne ilişkin dosyaların azlığı önemli bir engel teşkil etse de alternatif kaynaklarla bu engel aşılmıştır. Günümüzde Antalya Lisesi olarak aynı binada varlığını sürdüren ve bir de okul müzesi bulunan kurumda alan araştırması yapılmış, orta mektep dönemine ait olup ana kaynak niteliğine sahip arşivleri incelenerek bunlardan istifade edilmiştir.¹⁶ Arşiv araştırmaları, alan araştırması ve literatür incelemesi sonucunda elde edilen bilgiler eleştirel bir yaklaşımla incelenerek Antalya Orta Mektebi'nin 1924-1933 yılları arasındaki yapısını detaylandırmak için kullanılmıştır.

Antalya'da Orta Eğitim Tarihine Bakış

Osmanlı Devleti döneminde sırasıyla sancak, liva ve müstakil mutasarrıflık merkezi olan Antalya'da 19. yüzyıla kadar ülkedeki eğitim yapılanmasına da uygun olarak sıbyan mektepleri ile medreselerde eğitim yapılmaktaydı. 19. yüzyıldan itibaren ise burada çağdaş eğitim kurumu olarak iptidai, rüştiye, idadi ve diğer meslek mektepleri kurulmaya başlanmıştır. Antalya'da 1866 yılında açılan Rüştiye Mektebi'nin binası Hükümet Caddesi'nde eski medrese tarzında inşa edilmiş, 1880 yılında iptidaiye ile birlikte Ambarlı'da iki katlı okul binasının üst katına taşınmıştır.¹⁷ 1869 yılında yürürlüğe giren Maarif-i Umumiye Nizamnamesi'ne göre rüştiye mezunlarının eğitim görecekleri üst seviye idadi okullarının kurulması öngörülmüş, bu kararı müteakip İstanbul ile çoğunlukla vilayet merkezlerinde idadi mektepleri açılmaya başlanmıştır. 1885 yılında Teke (Antalya) Livası'nda da bir idadi mektebi açılmasına karar verilmiş ve bunun için bir de bina inşa

¹⁶ Bu alan araştırması sırasında yardımını esirgemeyen Antalya Lisesi Tarih Öğretmeni Dr. Faysal Mayak'a teşekkürü borç biliriz.

¹⁷ Ahmet Kısa, "Antalya Junior High School as the First Example Reflecting the Ottoman Modern Educational Approach in Antalya", *Adalya*, Sayı 26/2023, s. 340-342.

edilmişti.¹⁸ 1886 Kasım'ında İstanbul'a gitmek için Antalya'ya gelen Süleyman Şükrü Efendi, şehirde bir idadi mektebi bulunduğunu belirtmektedir.¹⁹ Vital Quinet de 1892 yılında Anadolu'ya ilişkin eserinde Antalya'da bir idadi mektebinin varlığından bahsetmektedir.²⁰ Neticede 1895/1896 (R. 1311) yılında Darülmualimîn-i Aliyye Fünun Şubesi mezunu Ahmet Tevfik Efendi'nin Teke (Antalya) İdadisi'ne müdür olarak atanmış olması söz konusu okulun açılışı için dikkate alınması gereken bir bilgidir.²¹ Ancak bu erken tarihlere rağmen Kaleiçi'nde Ambarlı mevkiinde bulunan idadi mektebinde iptidai ve rüştiye kısımlarına talebe alınsa da idadi kısmına 1898 yılına kadar öğrenci alınmadığı anlaşılmaktadır. Bundan dolayı Teke Maarif Müdürlüğü'nün Sicil-i Muallim Defteri'nde (1328-1340) Antalya İdadisi'nin "Beş sınıflı Liva İdadisi"²² adıyla 31 Ağustos 1898 tarihinde kurulduğu kaydedilmiştir.²³ Aynı şekilde 1914 yılına ait Konya Vilayet Salnamesi'nde de "Beş sınıflı Liva İdadisi"nin 1897-1898 yılında kurulduğu belirtilmiştir.²⁴ Maarif Salnamesi'ne göre 1898-1899 ders senesinde Antalya İdadisi'nde 125 talebe bulunmaktaydı.²⁵ Söz konusu idadi binası 1902 yılında kapsamlı bir bakım görmüş ve 17.600 kuruşa tamir ettirilmiştir.²⁶ İttihat ve Terakki döneminde Antalya İdadisi'nin talebe sayısı 1914 yılında 210'a çıkmış, beş sınıflı olan okula 1904 yılından itibaren sınıf ekleme teşebbüsleri olmuş fakat başarı elde edilememiştir.²⁷ Neticede 1916 yılında Antalya İdadisi lağvedilerek dokuz sınıflı Antalya Sultanisi şekline dönüştürülmüş, böylece sınıf ekleme

¹⁸ Kodaman, *age.* s. 114-119.

¹⁹ Süleyman Şükrü, *Seyahatü'l-Kübra*, Yayına Hazırlayan Hasan Mert, Ankara, 2013, s. 56-57.

²⁰ Vital Quinet, *La Turquie D'Asie*, Cilt I, Paris, 1892, s. 862.

²¹ Uğur Ünal-T. S. Birbudak, *İstanbul Darülmualimini (1848-1924)*, Ankara, 2013, s. 151.

²² Liva merkezlerinde açılan beş yıllık yatsız idadiler için kullanılan isimdir. Aynı dönemde vilayet merkezi olan şehirlerde yedi yıllık idadiler açılmaktaydı. Beş yıllık idadileri derece ile bitirenler yedi yıllık vilayet idadilerine devam edebilmekteydi. Hasan Ali Koçer, *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 1991, s. 130-131.

²³ Muzaffer Deniz, *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Antalya Şehrinde Eğitim (1923-1950)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya, 2009, s. 70.

²⁴ *Konya Vilayet Salnamesi 1330*, s. 731.

²⁵ Abdülhamit Kırmızı, *Anlonyalı Ferit Paşa, Bir Ömür Devlet*, İstanbul, 2014, s. 120-121.

²⁶ T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşinleri Daire Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA.), *İrade, Maarif (İ.MF.)*, 8/18.

²⁷ Muhammet Güçlü, "Antalya Lisesi'nin Kuruluşu ve Tarihi Gelişimi (1885-1950)", *Cumhuriyet'in 100. Yılında Antalya'nın Sosyal ve Kültürel Kurumları Hakkında Araştırmalar*, Editörler Sevinç Güçlü-Muhammet Güçlü, Çizgi Kitabevi, Konya, 2023, s. 114.

teşebbüslerine kökten bir çözüm bulunmuştu.²⁸ Teke Maarif Müdürlüğü'nün Sicil-i Muallim Defteri'ne (1328-1340) göre Antalya İdadisi ismi 10 Ağustos 1916 tarihinde "Sultani"ye çevrilmiş, karar 26 Ağustos 1916 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.²⁹ 15 Temmuz 1923 tarihinde toplanan Maarif Vekâleti Birinci Heyet-i İlmiye'sinde "Sultani" adının "Lise" ile tahviline karar verilmiş, aynı toplantıda liselerin bir ve iki devreli olmak üzere iki kademeye ayrılması sağlanmıştır. 1923 yılından önce ülkede 55 olan ortaöğretim kurumu, cumhuriyetin ilanını takiben hızla artarak 74'e ulaşmıştır.³⁰ Antalya'nın Cumhuriyet devri eğitim tarihi üzerine hazırlanan bir doktora araştırmasına göre dokuz sınıflı Antalya Sultanisi 1922-1923 eğitim yılının sonuna kadar varlığını sürdürmüş, kurum 26 Ağustos 1923 tarihinde Antalya Lisesi'ne dönüştürülmüştür.³¹

Antalya Lisesi'nin Orta Mektebe Dönüştürülmesi ve Bina Tahsisi

II. Meşrutiyet döneminde İttihat ve Terakki Fırkası'nın Maarif Nazırları tarafından beş sınıflı ve yedi sınıflı idadi olmasına bakılmaksızın idadilere sultani denilmiştir. Millî Mücadele'den sonra ise ülkede yeniden eğitim alanında yapılmaya gidilmiştir. Bu kapsamda Maarif Vekaleti bünyesinde 1924 yılında toplanan İkinci Heyet-i İlmiye'de ortaöğretime ilişkin bazı kararlar alınmıştır. Buna göre liselerin altı yıl olması tartışılmış, ilk üç sınıfa kısım-ı evvel, kalan kısma kısım-ı sani denmesi, bir devreli liselerin ortaokul haline getirilmesi ve bunların tek bir öğretim bütünü olarak sayılması ortaokul ve liselerin üçer yıllık ayrı okullar olması kararı alınmıştır. Nihayetinde ise 1 Eylül 1924 tarihinden itibaren bir devreli liselerin "Orta Mektep"e dönüştürülmesi kararlaştırılmıştır.³² İkinci Heyet-i İlmiye'de alınan karar gereği tek devreli lise olduğu için Antalya Lisesi de 1 Eylül 1924 tarihi itibarıyla Orta Mektep adını almıştır. Hasan Ali Yücel'e göre ise okulun adı 1923-1924 öğretim yılı sonuna kadar Antalya Lisesi olarak kullanılmaya devam etmiştir.³³ 1925 yılı maarif bütçesi Meclis'te müzakere edilirken dönemin Maarif Vekili Şükrü Saraçoğlu'nun verdiği bilgiye göre 1924

²⁸ *Türk Akdeniz Antalya Halkevi Dergisi*, Sayı 11-12, 29 İkteşrin 1938, s. 78-80; Hasan Ali Yücel, *Türkiye'de Orta Öğretim*, Devlet Basımevi, İstanbul, 1938, s. 511.

²⁹ Deniz, *age.* s. 71-72.

³⁰ Türk, *age.* s. 22.

³¹ Deniz, *age.* s. 71-72; Ama Antalya Orta Mektebi Pedagoji sınıfı Edebiyat muallimi Süleyman Fikri Bey'in Sicil Dairesi'nce 26 Nisan 1927 tarihinde düzenlenen sicil dosyasında "7 Teşrin-i evvel 338/7 Ekim 1922-20 Teşrin-i sani 338/20 Kasım 1922 tarihleri arasında Antalya Lisesi müdür vekâli" olduğu yazılıdır. T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Daire Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA.), 180-09-0-0/228-1139-9.

³² Türk, *age.* s. 22-23.

³³ Yücel, *age.* s. 511.

yılı sonu itibarıyla ülke genelinde toplam 60 orta mektep kurulmuştu³⁴ ve Antalya Orta Mektebi de bunlardan biriydi. Maarif Vekâlet'inin yayınlandığı "Liseler ve Orta Mektepler Talimatnamesi"ne göre orta mektepler "...*talebesini lise sınıflarına ve orta meslek mekteplerine hazırlayan veyahut ilk mekteb fevkinde umumi malumatla beraber mesleki bazı malumat veren mekteplerdir*" şeklinde tanımlanmıştır. Aynı talimatnamenin ikinci maddesinde orta mekteplerdeki eğitimin hedefi olarak kişiye sıhhi davranışlar kazandırmak; bir ailenin parçası, bir meslek adamı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin vatandaşı sıfatıyla millet hayatı içinde iyi faaliyetlerde bulunmasını sağlamak; boş zamanlarını iyi değerlendirmeye alıştırmak olarak açıklanmıştır. Bu hedeflerin eğitimle telkin edilecek faaliyet tarzları, kazandırılacak alışkanlıklar, maharetler, ilgiler ve fikirlerle fiilî olarak bulunacağı sosyal ortamda kazandırmaya çalışılacağı belirtilmiştir.³⁵

Antalya Lisesi daha 1922 yılında kale içinde bulunan Ambarlı mektebinden bugün halen okulun kullanımında olan Atatürk Caddesi üzerindeki iki büyük konağa taşınmıştı. Antalya Rumlarının mübadele sonucunda şehri terk etmeleriyle Bakkal İstavri ve Bakkal Dimitri isimindeki iki zengin şahsa ait olan konaklar boş kalmıştı. Okul için önemli bir fırsat olan bu konaklara derhal el konulmuş ve eğitim faaliyetleri buraya taşınmıştı. Binaların resmî olarak okula tahsis edilmesi ise 1925 yılı sonuna kadar gecikmişti. Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal Paşa ile vekillerin imzaladığı 7 Aralık 1925 (7 Kânunuevvel 341) tarihli İcra Vekilleri Heyeti kararname ile o tarihte okulun kullanımında olmaya devam eden Bakkal Dimitri ile Bakkal İstavri Efendilerin binaları Antalya Orta Mektebi'ne tahsis edilmiştir. İlgili kararnamede şöyle denilmiştir:³⁶

"Antalya'da Orta Mekteb taht-ı işgalinde bulunan bakkal "Dimitri"den metruk bina ile kısm-ı saninin bulunduğu bakkal "İstavri" hanesinin nisfının mübadiller meyânında taleb bulunmamasına mebnî mezkûr mektebe terk ve tahsisi Maarif Vekâlet'inin 14 Eylül sene 341 tarih ve 6214/8278 numarolu (orta tedrisat) tezkeresiyle vuku' bulan teklifi ve Maliye Vekâlet'inin 30 Teşrin-i sani sene 341 tarih ve 12013 numarolu (Emlak-ı Millîye) mütalanamesi üzerine, İcra Vekilleri Heyeti 7 Kanun-ı evvel sene 341 tarihli ictimaında tasvib ve kabul olunmuştur."

1926 yılında artık resmî olarak okul binasına dönüşen söz konusu konaklarla ilgili Maarif Vekâleti'nin Orta Tedrisat Dairesi tarafından ülke genelinde yapılan

³⁴ "Orta tedrisat namı altındaki mekteplerimiz şunlardır: 19 litemiz beş tane askerden müdever litemiz, 24 muallim mektebimiz, 6 tane meslek mektebi, 26 tane imam hatip mektebi ve 60 tane orta mekteplerimiz vardır.", TBMM Zabut Ceridesi, İkinci Devre, Cilt 15, Altmışaltıncı İctima, 28.2.1341, s. 16.

³⁵ "Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi", *Maarif Vekâleti Tebliğler Mecmuası*, Sayı 21-24, İstanbul, 1928, s. 24.

³⁶ Bk. Ek 1. B.C.A., 30-18-1-1/16-77-8.

okul binası durum tespitleri sayesinde Antalya Orta Mektebi binasının da o dönemki durumu ve kullanımı ile ilgili detaylı bilgiler günümüze ulaşmıştır.³⁷ Vekâletin talebiyle Antalya Orta Mektep binasının durumu, plan ve görselleri Müdür Zeki Bey tarafından hazırlanmış ancak Ankara'ya gönderilmemiştir. Bir yıl sonra yeni Müdür Talat Tahsin tarafından tamamlanan dosya okulun güncel durumunu içeren bilgilerle Maarif Vekâleti'ne sunulmuştur. 31 Kânunusani/Ocak 1927 tarihli belgede vekâletin matbu suallerine verilen cevaplara göre Antalya Rağbetsiye Mahallesi Yeni Kapı Caddesi üzerinde bulunan okul binaları 1911 yılında inşa edilen kargir (taş veya tuğla yapı) ve hâlâ sağlam durumda yapılar olarak tanımlanmıştır. Ancak günümüzde binaların biri üzerinde bulunan 1891 tarihi (bugün Antalya Lisesi idari binası olarak kullanılan, o dönem iptidai kısmın yer aldığı Dimitri konağı girişinde) ile raporda geçen 1911 yılının çeliştiğini burada ifade etmek gerekir. 1911 tarihi ya hatalı bir bilgi olarak kayda geçirilmiş ya da o tarihte orta mektep bölümüne hizmet eden ikinci binanın yani İstavri'ye ait konağın inşa tarihi olabilir. Nitekim iki yapı benzer bir dış görünüşe sahip olsa da plan ve inşa özellikleri dikkate alındığında farklı özelliklere sahip oldukları anlaşılmakta; ayrı zamanlarda inşa edilmiş olabilecekleri tahmin edilmektedir.³⁸

Müdür Talat Tahsin Bey'in verdiği bilgilere göre okulun tali ve ilk kısım binalarının her ikisi de Heyet-i Vükela (İcra Vekilleri Heyeti) kararı ile maarife tahsis edilmiş, mektep olarak inşa edilmese de mektep olmaya elverişli yapılarıdır. Ancak okulda yatılı bir eğitim verilmesi için fiziki şartlar müsait değildi. Müdüre göre vilayet dâhilinde tam teşkilatlı bir ilk mektep olmadığından ilk kısım kaldırılmamaktaysa da aslında okul binası tam devreli lise olmağa müsaitti. Her iki binanın da bahçesi mevcuttu ve kısm-ı tali bahçesi 250 metre kare, kısm-ı iptidai bahçesi ise 285 metre kareydi. Mektebin bu bahçeler kullanılarak genişletilmesi mümkün olmamakla birlikte arka tarafta bulunan boş bir mübadil hanesinin istimlak edilmesi halinde okulun büyütülebileceği, örneğin bir laboratuvar ve konferans binası inşa edilebileceği belirtilmişti. 1927 itibariyle binanın su taksimatı düzenli ve yeterli görülse de abdesthaneleri sağlık şartlarını taşımamakta ve okul nüfusu için yetersiz kalmaktaydı. Müdür Bey'in sorulara verdiği cevaplara göre binalarda hamam, duş ve kışlık teneffüshane bulunmamakta, ancak bodrum katlarının tadil edilmesiyle mükemmel bir kış teneffüshanesi yaratma imkânı bulunmaktaydı. Talat Tahsin Bey cevaplarında

³⁷ Maarif Vekâleti'nin Orta Tedrisat Dairesi tarafından başlatılan girişim sayesinde bugün muhtelif illerde bulunan pek çok okul ile ilgili detaylı bilgi, okul plan ve görseline Cumhuriyet Arşivi'nden erişilebilmektedir. Buradan hareketle Isparta İdadisi/Orta Mektebi binasına dair bir çalışma için bk. Diren Çakılı-Şeyda Güvenç Duran, "İki Dönemin Tanığı Bir Bina: Isparta İdadisi/Orta Mektebi Binasının Tarihi", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 47, 2025, s. 221-242.

³⁸ Bk. Ek 2, 3.

önerdiği birtakım tadilat ve bahçe-bina büyütme işleri için toplamda 9500 liralık bir bütçeye ihtiyaç duyduklarını belirtmişti. Ona göre Antalya'nın en işlek ve havadar yerinde, şehirdeki diğer yapılara göre eşsiz güzellikte olan bu binalarda cüzi bir masrafla önerilen düzenlemelerin yapılması halinde Antalya Orta Mektebi çağdaş bir okul olma potansiyeline sahipti.³⁹

1927 yılına ait okul planlarına⁴⁰ göre günümüzde Antalya Lisesi idare binası olarak kullanılan bina ilk kısım olarak kullanılmakta ve burada iptidai mektep faaliyet yürütmekteydi. Binanın caddeye açılan kapısından içeriye girildiğinde ortada bulunan büyük koridorun sağında ve solunda bugünkü oda planlarına da uygun şekilde derslikler yer almakta; bu katta birinci, ikinci ve üçüncü sınıflar dersliği yanında muallimler odası, musiki odası ve mutfak bulunmaktaydı. Üst kata çıkıldığında ise dördüncü ve beşinci sınıflara ait derslik haricinde el işleri odası, spor odası, marangozhane ve kütüphane odaları mevcuttu. Binanın caddeye bakan ön cephesindeki cumbalı oda ise başmuallim odası olarak kullanılmaktaydı. Günümüzde öğretmenler odası, okul müzesi ve mutfak gibi birçok amaca hizmet eden ikinci bina ise orta mektep bölümünü ihtiva eden kısmı sani binasıydı. Bu binaya da caddeye açılan ana kapıdan girildiğinde ortada bulunan koridorun her iki yanında muallim odası⁴¹, müdür muavini odası, hademe odası, abdesthaneler, talebe spor kulübü odası ile birinci, ikinci⁴² ve üçüncü sınıflar dersliği bulunmaktaydı. Diğer binadan farklı olarak bu binanın üst katında herhangi bir derslik bulunmazken resim odası, coğrafya salonu, kimyahane, kâtip odası, kütüphane ve bir de müze-kütüphane⁴³ odası bulunmaktaydı. Yan binadakine benzer olarak caddeye bakan cumbalı oda ise orta mektep müdürüne aitti. Kullanım planları dikkate alındığında söz konusu iki binada işlevsel bir paylaşımın uygulanmaya çalışıldığı anlaşılmaktadır. 1927 yılında müdür Talat Tahsin Bey'in vekâlete ilettiği okul bahçesinin genişletilmesi ve okul binasına ek yapıların inşa edilmesi fikirleri on yıl sonra hayata geçebilecektir. 1937 yılına ait Reiscumhur Kemal Atatürk imzalı kararnameyle o tarihte artık Antalya Lisesi olarak anılan okulun bahçesinde bir pavyon inşaatı gerçekleştirilmesine dair pürüzler kaldırılmış ve bugün hala söz konusu okulda derslikler binası olarak kullanılan ana binanın inşa edilmesine başlanmıştır.⁴⁴

³⁹ B.C.A., 180-9-0-0/96-468-11.

⁴⁰ Bk. Ek 2, 3.

⁴¹ Bir asırlık geleneğin devamı olarak günümüzde hâlâ öğretmenler odası olarak kullanılmaktadır.

⁴² İkinci sınıflar dersliği günümüzde Antalyaspor Müzesi olarak düzenlenmiştir.

⁴³ Günümüzde okul müzesinin ana salonu olarak kullanılmakta olup bir asırlık müze kültürüne dair önemli eserleri ihtiva etmektedir.

⁴⁴ B.C.A., 30-18-1-2/73-29-5.

Orta mektep binası hakkında döneme ait hatıratlarda da bilgiler mevcuttur. 20-25 Eylül 1937 tarihinde Dolmabahçe Sarayı'nda yapılan İkinci Tarih Kongresi'ne katılan 400 orta tedris tarih öğretmeni arasında Antalya Lisesi öğretmeni de bulunmaktaydı. Millî Mücadele döneminde ilkokul muallimliği ehliyetnamesini Antalya'dan alan, Cumhuriyet döneminde Mustafa Kemal Paşa'nın Antalya ziyaretleri sırasında Antalya Orta Mektebi'ne onunla gelen Profesör Afet Hanım⁴⁵ bu kongrede öğretmenler ile tanışmıştır. Antalya Lisesi Tarih Öğretmeni Tayyar Anakök kendisini tanıtırken kullandığı ifade üzerine Afet Hanım “*orası Orta Okul değil mi?*” diye sormuştur. Öğretmenin “*Lisedir tabii orta kısmı da vardır*” şeklinde cevabı üzerine Afet Hanım, “*Orta Okul iken tanıyorum, gene eski yerinde mi?*” diye bir başka soru sormuş, Tayyar Bey'in cevabı “*gene o binalar, iki kardeşin iki evi imiş*” şeklinde olmuştur.⁴⁶ Tayyar Anakök'ün okul binası hakkındaki iki kardeşin iki evi sözünü oradan daha sonra lise iken mezun olup şehrin ilk mimarı olacak olan rahmetli Tarık Akıltopu da “*Bir Lise ki, Bakkal İstavri kardeşlerin evleri, Kapısından kimler geldi, kimler geçti?*” diyerek tasdik etmiştir.⁴⁷

Antalya Orta Mektebi'nde Muallimler, Dersler ve Talebeler

Antalya Lisesi, orta mektebe dönüştürülmeden önce 1 Kasım 1923 tarihinde okulun müdür, memur, muallim kadrosu ve aldıkları maaşlar şöyleydi: Müdür Zeki Bey (2500 krş), Muavin Ziya Bey (500 krş), Kâtip Ali Rıza Bey⁴⁸ (3000 krş.), Riyaziye Yusuf Ziya Bey (1800 krş.), Tabiye Hasan Hamid Bey (1300 krş.), Din Dersleri Süleyman Fikri Efendi (1200 krş.), Tarih-Coğrafya İbrahim Bey (1500 krş.), Türkçe Suad Salih Bey (1200 krş.), Arapça Ahmet Faiz Bey (1000 krş), Farsça Süleyman Fikri Efendi (500 krş.), Fransızca Muzaffer Bey (1500 krş), Terbiye-i Bedeniye Ramiz Bey (500 krş.), Resim Yusuf Ziya Bey (500 krş.), Musiki Ramiz Bey (500 krş), Yazı Hüseyin Bey⁴⁹ (500 krş.). Lisedeki bu geniş kadroya aynı çatıda faaliyet yürüten iptidai kısım muallimleri de dâhildi. Buna göre İptidai Başmuallimi Faik Bey (1200 krş.), iptidai muallimleri Vehbi Bey (1000 krş.), Hayri Bey (700 krş.), İbrahim Yaşar Bey (1000 krş.), Mehmet Hilmi Bey (1000 krş.) ve Hüseyin Avni Bey (700 krş.) ile birlikte kadro mevcudu toplam 19 kişiydi.⁵⁰

⁴⁵ Muhammet Güçlü, *Antalya ve Gazî Mustafa Kemal Atatürk (1919-1938)*, ATSO Antalya Kültür Sanat Yayını, Antalya, 2020, s. 49, 70 vd., 203.

⁴⁶ Tayyar Anakök, “Profesör Bayan (Afet)in Beyanâtı-Antalya'yı Tanırım; Kültürü Zengin Memlekettir”, *Türk Akdeniz Dergisi*, Sayı 5, 1937, s. 8.

⁴⁷ Tarık Akıltopu, *70'den Sonra Antalyam-Şiirler*, Antalya, 1997, s. 79.

⁴⁸ Kapatılan Darülmualimin-i İbtidaiye kâtipliğinden lise kâtipliğine geçmiştir.

⁴⁹ Aynı zamanda Antalya Maarif İdaresi Başkâtibi ve kapatılan Darülmualimin yazı muallimiydi.

⁵⁰ *BCA.*, 180-9-0-0/146-704-28.

1924 yılında orta mektep statüsüne dönüştürülen okulda verilecek derslerin sayısının da azalması nedeniyle önemli bir kadro değişikliği yapılmıştır. Bu çerçevede bazı derslerin tamamen kaldırılması ve orta mektep seviyesine uygun olarak yeni dersler konulması dışında, aynı çatı altında bulunan iptidai kısım faaliyetini sürdürmüştür. Kadro değişiklikleri sebebiyle yukarıda bahsedilen muallimlerin bir kısmı görevden ayrılırken bazılarının orta mektepteki kadrolarda hizmete devam ettiği görülmektedir. Mesela iptidai kısmında görevli muallim Faik Bey, Hüseyin Avni Bey ve İbrahim Yaşar Bey görevine devam ederken iptidai kadrosu sayılarında değişiklik olmadığından ayrılanların yeri başka isimlerle doldurulmuştur.

Orta mektebe ait ders yılı kadro cetvelleri okuldaki muallim kadrosu hakkında detaylı bilgiler sunmaktadır. Aşağıda yer alan tabloda da gösterildiği üzere on yıl gibi kısa bir sürede okuldaki kadroda sıklıkla değişiklikler olduğu gibi bazı isimlerin görevine kesintisiz devam ettiği anlaşılmaktadır. Antalya Lisesi kadrosundan 1924 yılında orta mektep kadrosuna geçiş yapanlar arasında müdür Zeki Bey olmak üzere riyaziye ve resim muallimi Yusuf Ziya Bey, tabiye muallimi Hasan Hamid Bey ve Türkçe muallimi Suad Salih Bey bulunmaktadır.⁵¹ Bilhassa Suad Salih Bey uzun yıllar okulda görev yapmaya devam edecek ve ileride okul yönetiminde de yer alacaktır.⁵² Öyle ki tespit edildiği kadarıyla Suad Salih 1931 yılı sonunda hâlâ baş muavin olarak görev yapmaktaydı.⁵³

Okulda yapısal değişiklikler yapılmasına rağmen görevini sürdüren ilginç bir isim de kâtip Ali Rıza Bey'di. Antalyalı olan Ali Rıza Bey genç yaşta devlet memuriyetine başlamış 1907'de Millü⁵⁴ Orman Muhafızı olarak başladığı kariyerine Kaş kazasında kâtiplik, Antalya Tahsildarlığı ve Antalya Hapishanesi'nde kâtiplik, Darülmualimin ve Antalya Lisesi'nde kâtiplik görevleriyle devam etmiş 1924-1926 yılları arasında orta mektep kâtipliğini

⁵¹ Cumhuriyet'in ilk yıllarında bazı arşiv belgelerinde Antalya Orta Mektebi müdürü olarak anılan Hüseyin Avni Bey isminde bir kişiden bahsedilse de muhtemelen söz konusu şahıs Antalya Lisesi'nde müdür olarak görev yapmış ve okul daha orta mektebe dönüşmeden önce istifa etmişti. Hüseyin Avni Bey'in okulun isminin orta mektep olarak anıldığı yıllarda tayin ve kadro taleplerine ilişkin yazışmalarda bu görev ismiyle anılmış olduğu anlaşılmaktadır. *BCA.*, 180-9-0-0/198-978-12; *BCA.*, 180-9-0-0/201-996-5.

⁵² Suad Salih 1926 yılında kadrosunu İstanbul'a aldırarak istese de Maarif Vekaleti tarafından talebi olumlu karşılanmadığından okuldaki hizmetine devam etmiştir. *BCA.*, 180-9-0-0/200-986-30.

⁵³ *Antalya Lisesi Müze Arşivi, Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Mezunları Ciltli Defteri.*

⁵⁴ Cumhuriyet dönemi başlarına kadar Melli olarak da ifade edilen Antalya nahiyesidir.

sürdürmüştür. Eylül 1926 itibarıyla Antalya Ticaret Mektebi kâtibi olarak devlet hizmetine devam etmiştir.⁵⁵

Orta mektep açıldıktan sonra tüm branş muallimlerine sahip değildi. Örneğin 1924 yılı kadro cetvelinde riyaziye, terbiye-i bedeniye ve musiki muallimlikleri münhal olarak görünmekteydi. Bu çerçevede özellikle Antalya'daki diğer okullar ve sair öğretmen adaylarının okul kadrosuna alınarak eksiksiz bir eğitim-öğretim takip edilmeye çalışılmıştı. Örneğin Kasım 1924'te musiki muallimliğine Ramiz Bey alınmış ve sicil kayıt işlemleri başlatılmıştı.⁵⁶ Terbiye-i bedeniye muallimliği ise, 1921 yılında kapatılan Antalya Erkek Muallim Mektebi mezunlarından olup 1922 yılında Gazipaşa Erkek Mektebi kadrosuna giren Hasan Hikmet Bey'in kadro nakliyle çözülmüştü.⁵⁷ Bu konuda 1925 yılında TBMM tutanaklarına yansıyan bilgilere göre ülke genelinde orta mekteplerde görevlendirilecek muallimliklerde, yakın disiplinlerde tahsili olan kişiler mezunu olmadıkları alan derslerine muallim olarak atanmak zorunda kalıyordu. Buradaki sorunun esas kaynağı düzenli eğitimini sürdüremeyen orta muallim mektepleriyle ilişkiliydi.⁵⁸ Muallim kadrolarının doldurulması bu yıllarda oldukça güç olmasına rağmen eğitim-öğretim ilke ve prensiplerinden de taviz vermemeye gayret edilmekteydi. Talebeleri dövdüğü gerekçesiyle birkaç kez uyarılmasına rağmen bu tavrını devam ettiren iptidai kısım muallimi Hayri Bey 1925 yılında Maarif Müdürlüğü bünyesine alınmış ve okuldaki görevine son verilmişti.⁵⁹ Okulun idari kadrosu da genellikle mevcut muallim kadrosu içinden seçilmekte ve müdür ile muavinleri branş derslerine de devam etmekteydi. 1924-1925 ders yılı sonunda görevinden ayrıldığı anlaşılan müdür Zeki Bey'in yerine okulun ulum-ı tabiye muallimi Hasan Hamid Bey getirilmiş, ancak bir sonraki ders yılı başında vefat etmesi sebebiyle yerine Talat Tahsin Bey görevlendirilmişti.⁶⁰ Hasan Hamid Bey'in yürüttüğü ulum-ı

⁵⁵ *BCA.*, 180-9-0-0/146-704-28. Ali Rıza Bey'in Sicil Varakası için bk. *BCA.*, 180-9-0-0/76-374-10.

⁵⁶ *BCA.*, 180-9-0-0/219-1089-1.

⁵⁷ Hasan Hikmet Bey muallimliği yanında kendi branşında aktif bir sporcu olmalıydı. Nitekim 1926 yılında Berlin'e kadar bisikletle gidip gelmek üzere vekâletten izin talep etmiş ve pasaport almıştı. *BCA.*, 180-9-0-0/100-488-4. Okulun bazı diğer öğretmenleri de muallimlik haricinde kendi alanlarına özgü tecrübeler biriktirmeye yatkındı. Örneğin orta mektebin ilk müdür muavinlerinden olan tarih ve coğrafya muallimi Şerafettin Bey inceleme-araştırma gezisi için yaz tatillerinde iki yıl üst üste Almanya'ya gitmişti. *BCA.*, 180-09-0-0/100-488-3.

⁵⁸ *TBMM Zabıt Ceridesi*, İkinci Devre, Cilt 15, Yetmişinci İctima, 5.3.1341, s. 180.

⁵⁹ *BCA.*, 180-9-0-0/60-296-67.

⁶⁰ Memuriyette on senelik hizmeti dolmadan vefat eden Hasan Hamid Bey'in ailesine 8500 kuruşluk bir ikramiye ödenmesi ve Antalya'da kalan eşinin İstanbul'a dönmesi için harcırah ödenmesi kararlaştırılmıştır. Hasan Hamid Bey'in ölümünden sonraki yazışmalarda daha önce İdadi Mektebi malumat-ı tahriye muallimliği ve Antalya Tahrirat Kalemi'nde müsevvid-i sanilik yaptığı

tabiye dersi içinse hızlıca şehirden bir görevlendirme yapılmıştı. İlgili kadroya Ziraat Mekteb-i Âlisi mezunlarından Antalyalı Akif (Sarioğlu) Bey görevlendirilirken, asaleten ataması için ders yılının sonlanması beklenmiştir.⁶¹ Bu örnekten de anlaşıldığı üzere ders yılı içerisinde yapılan görev değişikliklerinin kalıcı hale gelmesi için eğitim öğretimin bitmesi gerekmektedir.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yetişmiş insan ihtiyacı doğrultusunda kurumlar arası görevlendirmeler başta olmak üzere farklı mesleklerden muallimler tayin edildiği olmuştur. Antalya Orta Mektebi özelinde buna verilecek örneklerin başında Doktor Emin Salih gelmektedir. Askerî tabip olan ve kariyerinde farklı şehir ve birimlerde doktor olarak hizmet veren Emin Bey 1925 yılı başında hıfzıssıhha dersi için orta mektepte göreve başlamıştır. Yürüttüğü ders yanında öğrenci, muallim ve diğer çalışanların periyodik sağlık muayenelerinden, salgın hastalıkların izlenip gerekli tedbirlerin alınmasından, okulun fiziki şartlarının sağlık açısından değerlendirilmesi gibi sair pek çok meseleden sorumlu olan mektep tabipleri gibi Emin Salih Bey'in de okuldaki yetki ve sorumlulukları fazlaydı.⁶² Yaklaşık iki sene boyunca okulda “Doktor” unvanıyla görev yapan Emin Salih Bey Eylül 1926'da Antalya Ticaret Mektebi'ne hikmet ve kimya muallimi olarak geçiş yapmış söz konusu okulun bir yıl sonra kapanması üzerine ikinci iş olarak sürdürdüğü belediye tabipliğine geri dönmüştür.⁶³ Antalya Orta Mektebi'nin yabancı dil muallimleri arasında da kariyer geçmişiyle dikkat çeken bir isim bulunmaktaydı. 1927 yılında Antalya Ticaret Mektebi'nin ilgasıyla kadrosu orta mektebe nakledilen Tarih ve Fransızca öğretmeni Ali Vasfı Bey kariyerine asker olarak başlamıştı. Manastır Askerî Rüştiyesi, Mekteb-i Harbiye gibi Osmanlı Devleti'nin önde gelen askeri okullarında eğitimci olarak bulunan, II. Meşrutiyet devrinde Taşlıca mebusu olarak Meclis-i Mebusan'da görev yapan Ali Vasfı Bey Almanya ve İngiltere'de dil tahsili yapmış donanımlı bir kimseydi. 1927-1928 eğitim yılı itibarıyla orta mektepte ve ayrıca pedagoji sınıfında Fransızca muallimliği yapan Ali Vasfı, Fransızca yanında Almanca ve İngilizce bilen Almandan Türkçeye birtakım askerî tarih kitapları tercüme etmiş

anlaşılmaktadır. *BCA.*, 180-9-0-0/153-736-9. Söz konusu bu memuriyet geçmişinin onun müdür olarak seçilmesinde etkili olduğu muhakkaktır.

⁶¹ *BCA.*, 180-9-0-0/199-984-37.

⁶² Lise ve orta mektep kadrolarında görevlendirilen mektep tabiplerinin vazifeleri için bk. “Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi”, *Maarif Vekaleti Tebliğler Mecmuası*, Sayı 21-24, İstanbul, 1928, s. 28-30.

⁶³ Doktor Emin Salih'in sicil varakası için bk. *BCA.*, 180-9-0-0/76-374-10. Emin Salih Bey 1923 yılı Büyük Millet Meclisi seçimlerinde de Antalya mebusluğuna aday olmuş şehrin girişimci gençlerindendi. Muhammet Güçlü, “Bodrumlu Mustafa Hilmi (Uran) Bey'in Teke (Antalya) Müstakil Mutasarrıflığı (29 Ekim 1921-22 Temmuz 1923)”, *Belgi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 18, Yaz 2019/II, s. 1369.

entelektüel bir kimseydi.⁶⁴ Orta mektepteki görevine başladığı sırada altmış sekiz yaşında olmasına bakıldığında bu dönemde okul kadrolarının doldurulmasında çekilen zorlukların ne derecede olduğu daha iyi anlaşılmaktadır.

Orta mektep kadrosunda görev yapan muallimlerin kariyerlerine yakından bakıldığında tüm zorluklara rağmen liyakat sahibi kimselerin Antalya’da eğitim öğretim süreçlerinde yer aldığı görülmektedir. Sadece muallim kadrosunun ehliyet ve liyakati değil söz konusu dönemde okutulan derslerin çeşit ve içeriği de orta mekteplerdeki eğitim faaliyetlerinin kalitesini yansıtmaktadır. Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi’ne göre orta mekteplerin mezuniyet sınavları yedi farklı ders zümresinden yapılır ve öğrencinin her bir zümrenin altındaki ders ve konulardan da başarılı olması beklenirdi. Bu zümreler ve altındaki dersler/konular şu şekildeydi: 1. Türkçe ve Edebiyat (Kıraat, İmla, Kavaid, Tahrir ve Edebiyat); 2. Tarih, Coğrafya ve Malumat-ı Vataniye; 3. Tabii İlimler (Hayvanat, Nebatat, Arziyyat, Fizyoloji, Hıfzıssıhha); 4. Fiziki İlimler (Fizik, Kimya); 5. Riyaziyyat (Hesap, Cebir, Hendese, Resm-i Hattı); 6. Ecnebi Lisanı; 7. Ev İdaresi, Çocuk Bakımı (Kızlar İçin)⁶⁵

Söz konusu çeşitli sayıdaki derste liyakatli muallim kadrosunun eğitiminden geçen öğrencilerin mezuniyet hakkı kazanabilmesi için muhatap oldukları konu ve sorular da aynı derecede dikkat çekicidir. Örneğin, Antalya Orta Mektebi’nin 1928 yılı Eylül ayında yapılan mezuniyet imtihanında Tarih, Coğrafya ve Malumat-ı Vataniye derslerinde sorulan sorular şöyleydi:⁶⁶

“Tarih:

1. Solon kanunları sebepleri ve neticeleri?
2. Abbasiler hakkında malumat?
3. Osmanlı Türk medeniyetinin evsaf(ı)?

Coğrafya:

1. Afrika’da mevcut nebatat ve hayvanat?
2. Amerika şimalinin ahval-i umumiye, mevkii, hudut, arazi ve suları?
3. Anadolu’nun ahval-i iktisadiye ve ziraiyesi ve iklimi?

Malumat-ı Vataniye:

⁶⁴ Ali Vasfı Bey’in sicil varakası için bk. *BCA.*, 180-9-0-0/76-374-10.

⁶⁵ “Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi”, *Maarif Vekaleti Tebliğler Mecmuası*, Sayı 21-24, İstanbul, 1928, s. 48.

⁶⁶ *BCA.*, 180-9-0-0/124-596-15.

1. Ne için cumhuriyet en ileri şekli-i hükûmettir, Türkiye nasıl cumhuriyet oldu, eski şekli-i hükûmetle yenisi arasındaki fark?

2. Maarif teşkilatı, tahsil dereceleri, mecburi tahsil ve ehemmiyeti?"

1924 yılında kurulan Antalya Orta Mektebi giderek çoğalan muallim kadrosuyla şüphesiz Antalya’da orta eğitimin yaygınlaşmasına büyük bir hizmet sunmuştu. Orta mektep birinci sınıflarına 12-16 yaş aralığındaki ilk mektep mezunları alınmış; ilk mektebin son iki sınıfına ait derslerden bir giriş sınavına tabi tutulan talebelerin orta mektebe kayıt olmaları için söz konusu bu sınavdan başarılı olmaları beklenmiştir.⁶⁷ Resmî verilere göre 1924-1925 öğretim yılında 10 muallim ve 3 memurun görev yaptığı Antalya Erkek Orta Mektebi’nde 47 talebe eğitim görürken,⁶⁸ üç yıl gibi bir sürede okulda eğitim gören öğrencilerin sayısında üç katından fazla artış yaşanmış ve okul öğrenci mevcudu 158’e çıkmıştır.⁶⁹

Antalya Orta Mektebi’nin Muhtelit Olması ve Pedagoji Kısımının Açılması

Üçüncü Heyet-i İlmiye 1926 yılı başında Maarif Vekili Mustafa Necati Bey başkanlığında vekâletin ileri gelenleri, önemli liselerin müdürleri ve müfettişlerden oluşan 19 kişilik bir heyetle toplanmıştır. Bu toplantıda ortaöğretime dair dört maddeden oluşan kararlar alınmış, bu çerçevede dördüncü maddede “yatısız ortaokulların karma okul haline çevrilmesi”⁷⁰ ilkesi yürürlüğe konmuştur. Maarif Vekâleti’nin bu kararı çerçevesinde yatısız orta mektepler muhtelit unvanı almış, kız ve erkek öğrencilerin aynı kurumda eğitime devam etmesi sağlanmıştır. Söz konusu karar gereği Antalya Orta Mektebi’nin adı da Muhtelit Orta Mektep olmuştur. Ancak okulun isminin muhtelit olarak anılması hemen 1926-1927 eğitim yılında değil takip eden senede gerçekleşmiştir.⁷¹ Burada okulun muhtelit mektebe dönüşmesi ve karma eğitime başlamasında bir geçiş yılı yaşanmış olmalıdır. Nitekim Fransızca muallimi Ali Vasfi Bey’e ait 1927-1928 senesi sicil talim vesikasında okul Antalya Muhtelit Orta Mektebi diye anılmaktadır.⁷² 1928-1929 kadro cetvelinde de Antalya Muhtelit Orta Mektebi ismi açıkça

⁶⁷ “Lise ve Orta Mektepler Talimatnamesi”, *Maarif Vekâleti Tebliğler Mecmuası*, Sayı 21-24, İstanbul, 1928, s. 40.

⁶⁸ *1925-1926 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi* 1926, s. 168-169.

⁶⁹ *1927-1928 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi* 1928, s. 454.

⁷⁰ Türk, *age*, s. 23.

⁷¹ *B.C.A.*, 180-9-0-0/223-1110-61.

⁷² *B.C.A.*, 180-9-0-0/221-1102-14.

kullanılmıştır.⁷³ Buna göre Antalya Orta Mektebi'nin 1927-1928 eğitim-öğretim döneminden itibaren muhtelit mektep konumuna geldiği söylenebilir. Öyle ki bir önceki yıla dair verileri ihtiva etmesi muhtemel olan 1928 yılı Muallim Almanağı'nda da ülkedeki 19 lise ve 71 Orta Mektep sıralanırken Antalya'daki okul erkek orta mektepleri arasında sıralanmıştır.⁷⁴

Maarif Vekâleti'nin 1926 yılı başında toplanan Üçüncü Heyet-i İlmiyesi'nde yatısız orta mekteplere muhtelit denildiği gibi pedagoji sınıflarının açılması da kararlaştırılmıştı. Bu doğrultuda 1924 yılında Antalya Orta Mektebi adını alan okula, 1926-1927 ders yılı itibariyle hem iki sınıflı bir pedagoji şubesi eklenmiş hem de kız talebe kabul edilmeye başlanmıştır. Böylece okul “*Pedagoji sınıflarını havi muhtelit orta mektep*” statüsüne sahip olmuştur.⁷⁵ Dolayısıyla Antalya Orta Mektebi orta öğretim yanında öğretmen yetiştiren bir öğretmen okulu olarak da faaliyet göstermiştir. Bundan dolayı Antalya Orta Mektep Müdüriyeti 22 Ekim 1926 tarihinde *Antalya* gazetesine verdiği “*Talebe Kaydına Başlandı*” başlıklı ilanda “*Orta Mektebe iki sınıflı nehari Muallim Mektebi ilave edilmiştir. Bu sene yalnız birinci sınıf açılacak ve aşamî talebesi kırkı tecavüz edemeyecektir. Kayd olacak efendilerin Orta Mektep şehadetnamesini haiz olmaları şarttır. Talebe kayd ve kabul muamelesine başlandığı ilan olunur*” diye belirtmiştir.⁷⁶ Maarif Müdüriyeti dört gün sonra (26 Ekim 1926) yaptığı duyuruda, kamuoyuna konu hakkında daha detaylı bilgiler vermiştir. Bu duyuruda Antalya Orta Mektebi'ne gündüzlü iki sınıf eklendiği, bu sene sadece birinci sınıfın açılacağı ve buraya 40 talebe alınacağı, orta mektep mezunlarının sınavsız kabul edileceği, iki senelik eğitimi tamamlayanların Muallim Mektebi mezununa eş değer kabul edileceği, mezunların 1500 kuruş maaş ve mesken bedeli alacakları, çevreden gelecek talebeler için pansiyon açılacağı, burada masrafların talebeye ait olacağı fakat fakir çocukların durumunun dikkate alınacağı, pansiyon idaresinin yatılı okul gibi olacağı ifade edilerek ilgilenen talebelerin orta mektep müdüriyetine müracaat etmeleri istenmiştir.⁷⁷

Böylece 1902-1923 yılları arasında faaliyet gösteren Darülmuallimin-i İbtidaiye (Antalya İlkokul Öğretmenliği Okulu) şehirde farklı şekilde de olsa yeniden açılmış,⁷⁸ pedagoji sınıflarından Türk maarif sistemine genç öğretmenler

⁷³ *BCA.*, 180-9-0-0/180-876-12.

⁷⁴ Faik Reşit Unat, *Muallim Almanağı*, Türk Maarif Cemiyeti, İstanbul, 1928, s. 90.

⁷⁵ *Türk Akdeniz Antalya Halkevi Dergisi*, Sayı 11-12, 29 İlkteşrin 1938, s. 78-80.

⁷⁶ *Antalya*, 22 Teşrinievvel 1926 (bk. Görsel 3); *Antalya*, 8 Teşrinisani 1926.

⁷⁷ *Antalya*, 26 Teşrinievvel 1926. Bk. Ek 4.

⁷⁸ Muhammet Güçlü, “Antalya Lisesi'nin Kuruluşu ve Tarihi Gelişimi (1885-1950)”, *Cumhuriyet'in 100. Yılında Antalya'nın Sosyal ve Kültürel Kurumları Hakkında Araştırmalar*, Editörler Sevinç Güçlü-Muhammet Güçlü, Çizgi Kitabevi, Konya, 2023, s. 131-154.

yetişmeye başlamıştır. 1926 yılı başında alınan karar ile orta mektepler muhtelit ve pedagoji sınıflarını havi hale getirilirken, aynı yılın ortasında ülkede Maarif Eminliği sistemi de uygulanmaya başlanmıştır. Antalya merkezli Antalya Mıntıkası Maarif Eminliği ise Antalya, Burdur ve Isparta’da bulunan eğitim kurumlarının sorumluluğunu üstlenmiştir.⁷⁹

Antalya Muhtelit Orta Mektebi’ne ilave olunan pedagoji sınıfları için gerekli olan öğretmen kadrolarının tahsisi 1 Teşrinisani/Kasım 1926 tarihli kararnameyle yapılmıştır. Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü’nün icrasından sorumlu olduğu söz konusu kadroların 1926-1927 eğitim senesi başından itibaren yürürlüğe girdiği bu nedenle de görevlendirmelerin yapılması gerektiği Antalya’ya bildirilmiştir. Bu çerçevede Antalya Muhtelit Orta Mektebi Pedagoji Şubesi’nde terbiye ve ruhiyat, edebiyat, tabiiye, el işleri ve lisan muallimliklerinde toplam beş kadro açılmıştır.⁸⁰ Tahsis edilen kadrolara kısa süre içerisinde tayinler yapılmış, ilgili alanlardaki derslerin bazıları okulun mevcut öğretmenlerine ek vazife olarak verilmiş, bazıları ise yeni tayinlerle yürütülmeye çalışılmıştır. Örneğin daha önce Antalya İdadisi/Sultanisi/Lisesi Türkçe-edebiyat muallimi olan 1926 yılında ise Antalya Maarif Müzesi Müdürü olarak görev yapan Darümuallimin-i Aliye Edebiyat Şubesi mezunu Süleyman Fikri Bey (Erten), 1700 kuruş maaşla Antalya Orta Mektebi Pedagoji sınıfı edebiyat muallimliği kadrosunda 22 Kasım 1926 itibariyle görevlendirilmiştir.⁸¹ Terbiye ve ruhiyat muallimliğine 1927 itibariyle Necmeddin Bey tayin edilirken tabiiye ve lisan muallimliği okuldaki mevcut kadrolarla yürütülmeye çalışılmıştır. Nitekim 1928 yılına geldiğinde tabiiye muallimi Akif Bey ile Fransızca öğretmeni Ali Vasfı Bey orta mektep dersleri yanında pedagoji şubesi derslerine de devam etmekte ve bunun için ek maaş ödemesi almaktaydı.⁸²

Antalya Muhtelit Orta Mektebi Pedagoji Şubesinde eğitime başlayan gençler ilk mekteplerde görev yapmak üzere eğitilmekte ve mezun oldukları takdirde ilk mekteplere tayin edilmekteydi. Orta mektep ve üzeri kurumlarda öğretmenlik yapabilmek için ise farklı merkezlerdeki okullara devam etmek gerekmekteydi. Gerek kendi okullarının pedagoji şubesine girecek öğrencilerin gerekse orta muallim mekteplerine gidecek öğrencilerin seçimi Antalya Muhtelit Orta Mektebi bünyesinde icra edilen komisyon sınavlarıyla belirlenirdi. Örneğin 1928 yılında Antalya Muhtelit Orta Mektebi’nde oluşturulan sınav komisyonu kendi okullarına aday öğrenci olmadığı halde orta muallim mektebine devam etmek isteyen iki

⁷⁹ Muhammet Güçlü, “Antalya Mıntıkası Maarif Eminliği ve Maarif Eminleri (1926-1931)”, *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 24/49, 2014, s. 775-806.

⁸⁰ *B.C.A.*, 180-9-0-0/223-1110-61.

⁸¹ *B.C.A.*, 180-09-0-0/228-1139-9.

⁸² *B.C.A.*, 180-9-0-0/180-876-12.

öğrenciyi sınava almıştı. Okul öğretmenlerinden oluşan sınav komisyonunda müdür vekili olan muavin Suad Salih Bey başkanlık yapmıştı. Sınava tarih ve coğrafya alanından giren Halid oğlu Arif Efendi ile riyaziyat alanından giren Hamza oğlu Mustafa Efendi isimli öğrenciler orta muallim mektebine geçiş yapmaya hak kazanmıştı.⁸³

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Mezunları

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı 1 Kasım 1926 tarihinden itibaren talebe almaya başlamıştır. Pedagoji Kısmı ilk mezunlarını 1927-1928 ders yılında 17 talebe olarak vermiştir. Müteakip dönemlerde 1929-1930 ders yılında 15 talebe, 1930-1931 ders yılında 13 talebe, 1931-1932 ders yılında 28 talebe, 1932-1933 ders yılında 12 talebe şahadetname almıştır. 1929 yılından itibaren Pedagoji Kısmı'na kız talebelerde alınmış olmalı ki 1930-1931 ders yılında Sadık kızı Aliye Hanım, 1931-1932 ders yılında Rifat Bey kızı Necmiye Hanım, Ömer Efendi kızı Melek Hanım buradan mezun olmuştur. Antalya Lisesi Pedagoji Kısmı'ndan ise 1932-1933 ders yılında Bekir Efendi kızı Emine Hanım, İsmail Efendi kızı Emine Mecdude Hanım, Cevdet Bey kızı Mahmure Mukadder Hanım şahadetname almışlardır. Bunlardan 1331/1915 Antalya doğumlu Emine Mecdude Hanım (Başakıncı) 12 Temmuz 1933 tarihinde mezuniyetini müteakip önce Alanya Merkez Birinci Okulu'nda⁸⁴ sonra Antalya merkezde vazife almış ve Antalya'da eğitime önemli hizmetleri olmuştur. Bundan dolayı ismi Antalya-Muratpaşa İlçesi Meltem mahallesinde bulunan bir ilkokula verilmiştir.⁸⁵

Okulun şahadetname defteri incelendiğinde başta Antalya merkez olmak üzere Elmalı ve Finike kazasından ve daha sonra civar iller olan Burdur ve Isparta'dan öğrencilerin devam ettiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede aynı tarihlerde Isparta merkezde bulunan Isparta Muhtelit Orta Mektebi'nde pedagoji şubesinin olmaması Antalya Muhtelit Orta Mektebi'nin bölge geneline hizmet ettiğini göstermektedir. Mezunların doğum yeri bilgilerinin çeşitliliği Selanik, Kıbrıs, Yafa ve Rumeli'nin küçük merkezlerinden Cumhuriyet'in ilanı öncesi ve sonrasında Antalya'ya yapılan göçleri yansıtması bakımından kıymetlidir. Okulun pedagoji şubesinden mezun olanlara verilen diplomalarda okuldan verilen tüm diplomaların esas alındığı bir genel numara, mezuniyet dönemindeki başarı sırasını gösteren bir de özel numara işlendiği, 1930 yılı diplomaları itibariyle öğrencinin uyruğunun da özellikle belirtildiği görölmektedir.⁸⁶

⁸³ BCA., 180-9-0-0/81-394-39.

⁸⁴ *Türk Akdeniz Antalya Halkevi Dergisi*, Sayı 11-12, 29 İlkteşrin 1938, s. 139-140.

⁸⁵ Bk. Görsel 4 ve Ek 5. Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı şahadetname Defteri.

⁸⁶ Bk. Tablo 3.

Pedagoji Kısmı'nın ilk mezuniyet yılı olan 1927-1928 ders yılında Encümen mezuniyet imtihan dersleri Türkçe ve edebiyat, meslek dersleri, usul-i tedris ve tatbikat, ecnebi lisanı Fransızca (1931 yılı itibariyle Fransızcanın yanına Almanca da eklenmiştir), musiki, resim ve el işleri, terbiye-i bedeniye adını taşıyordu. Birinci mezuniyet imtihan dersleri ise tarih, coğrafya ve vatan malumatı, tabii ilimler, fiziki ilimler ve riyaziye ilimleri idi.⁸⁷ Anlaşılan o ki iki yıllık eğitime tabi tutulan öğretmen adayları birinci yılın sonunda birinci mezuniyet imtihanlarına girmekte, devam eden yıl alınan eğitimin sonunda ise okul idaresi tarafından kurulan encümen tarafından encümen mezuniyet imtihanı derslerinden sorumlu olmaktadır.

Antalya Orta Mektebi, 1933 yılı başında yeniden Antalya Lisesi'ne dönüştürüldükten sonra 1934-1935 ders yılında pedagoji sınıfları kaldırılmıştır.⁸⁸ Kurum, bünyesinde açılan Pedagoji Kısmı'ndan mezun olan muallimler ile ülke maarifine katkı sağlamış, cumhuriyetin ilk on yılında pek çok öğretmen yetiştirmiştir.

Antalya Orta Mektebi'nin Yeniden Lise Haline Dönüştürülmesi

Antalya Orta Mektebi on yıl faaliyet gösterdikten sonra adı yeniden liseye dönüştürülmüştür. Bu konudaki çalışmaların 1920'li yılların sonunda başladığı anlaşılmaktadır. Ama fikir bazında lise olma düşüncesinin çok daha önceye ait olduğu görülmektedir. Çünkü 1927'de Antalya Orta Mektep müdürü olan Talat Tahsin Bey, Maarif Vekâleti'nden gelen suallere verdiği cevaplar arasında binalar için “*Vilayet dahilinde tam teşkilatlı kafi derecede ilk mektep olmadığından ilk kısım kaldırıldığı takdirde tam devreli lise olmağa müsaittir*” demekteydi.⁸⁹ Bu ifadeden 1927 yılı itibariyle Antalya Orta Mektebi'nin binalar açısından tam devreli lise olmaya müsait olduğu ama sair gerekçelerle orta mektep olarak faaliyetini sürdürdüğü anlaşılmaktadır.

Antalya Vilayeti Umumi Meclisi'nin 23 Mart 1929 tarihinde Reis Faiz Bey başkanlığında yapılan toplantısında Antalya'da bir lise açılması için Maarif Vekâleti nezdinde girişimde bulunulması gerekliliği ve teklifine dair Tevfik, Hüseyin, Sabri, Ali Rıza, Hasan Zihni, Nuri, Hilmi, Nurettin, Yusuf Cemal Beyler tarafından verilen müşterek taktir gündeme alınmıştı. Teklifin görüşüldüğü aynı ortamda Cumhuriyet Halk Fırkası Antalya teşkilatının da lisenin yeniden kurulması konusunda bir talebi olduğu dikkate alınarak meclisin ortak görüşü

⁸⁷ *Antalya Lisesi Müze Arşivi, Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Şehadetname Defteri.*

⁸⁸ *Türk Akdeniz Antalya Halkevi Dergisi*, Sayı 11-12, 29 İlkteşrin 1938, s. 80-83; Yücel, *age.* s. 512.

⁸⁹ *BCA.*, 180-9-0-0/96-468-11.

olarak bu konuda bir mazbata hazırlanmıştı.⁹⁰ Böylece Antalya’da lisenin yeniden kurulması isteği resmi kayıtlara geçirilmişti. Nitekim ülke genelinde olduğu gibi Antalya’da da lise seviyesinde bir okula ihtiyaç vardı. 15 Haziran 1931 tarihinde TBMM’de Maarif Eminliklerinin kaldırılması konusu görüşülürken Maarif Vekili Esat Bey’in (Sagay) verdiği bilgiye göre o tarihte ülkede lise dengi 150 kadar okul mevcuttu.⁹¹ Neticede Antalya’dan yapılan teşebbüsler sonuç verdi ve Maarif Vekâleti Orta Tedrisat Umum Müdürlüğü’nün 05.01.1932 tarih ve 97 no.lu tezkeresi ile 1 Ocak 1933 tarihinden itibaren Antalya Orta Mektebi yeniden lise yapılarak “*Antalya Lisesi*” adını aldı.⁹² Antalya Orta Mektebi’ne ait Pedagoji Kısmı mezunlarına ait defterde de 1932-1933 ders yılı sonunda mezun edilen öğrenciler öncekilerden farklı olarak “Antalya Lisesi Pedagoji Kısmı” mezunları olarak kayda geçirilmiştir.⁹³ 1934-1935 ders yılında ise pedagoji sınıfları kaldırılarak Antalya Lisesi Fen ve Edebiyat şubeleri bulunan on bir yıllık okula dönüştürülmüştür. Ama 1936-1937 senesine kadar öğretmen yetersizliğinden dolayı Fen Şubesi faaliyete geçirilememiştir. Sırasıyla Antalya Lisesi, Antalya Orta Mektebi ve yine Antalya Lisesi olarak anılan okulda 1923-1938 yılları arasındaki 15 yılda 264’ü kız olmak üzere 1027 genç eğitim görmüştür. Aynı aralıkta okuldan 135’i kız olmak üzere 892 genç mezun olmuştur.⁹⁴

Sonuç

Cumhuriyet’in ilk on yılında Türkiye’nin modernleşme sürecinde eğitime büyük bir önem verilmiştir. Bu bağlamda Antalya Orta Mektebi, yerel düzeyde hem toplumsal dönüşümün hem de eğitim politikalarının uygulanmasının önemli bir örneği olmuştur. 1924 yılında lise seviyesinden orta mektep seviyesine dönüştürülen bu kurum kısa sürede bölgenin eğitim ihtiyaçlarını karşılayan önemli bir merkez haline gelmiştir. Antalya Orta Mektebi 1926 yılında “Muhtelit Orta Mektep” statüsü alarak karma eğitim seferberliğine de öncülük eden okullar arasında yer almıştır. Okul kız ve erkek öğrencilerin aynı çatı altında eğitim görmesini sağlayarak Cumhuriyet’in çağdaş ve eşitlikçi eğitim hedefleriyle uyumlu bir yapı kazanmıştır. Yine 1926 yılında açılması kararı alınan pedagoji sınıfları ise okulun bir diğer önemli yönünü meydana getirmiştir. Bu sınıflar, Antalya ve çevresinde öğretmen ihtiyacını karşılamak amacıyla kurulmuş ve kısa sürede

⁹⁰ *Resmî Antalya*, 12 Nisan 1929, s. 3.

⁹¹ *TBMM Zabıt Ceridesi*, Fevkalade İctima, Dördüncü Devre, Cilt 2, Ondüördüncü İnikat, 15. VI. 1931, s. 66-71.

⁹² Sefa Salih Aydemir, *Aydınlanma Projesi Olarak Cumhuriyet Döneminde Liseler (Antalya Lisesi Örneği)*, Ankara, 2020, s. 56. Diğer kaynaklar okulun adının sadece 1 Ocak 1933 tarihinde değiştiğini yazmaktadır. Yücel, *age.* s. 512; Deniz, *age.* s. 73.

⁹³ *Antalya Lisesi Müze Arşivi, Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Mezunları Ciltli Defteri.*

⁹⁴ *Türk Akdeniz Antalya Halkevi Dergisi*, Sayı 11-12, 29 İlkteşrin 1938, s. 80-83; Yücel, *age.*, s. 512.

mezunları ilkökul kadrolarında göreve başlamıştır. Pedagoji Kısmı, yalnızca bir eğitim kurumu olmanın ötesine geçmiş, bölgesel anlamda öğretmen yetiştiren ve mezunlarını ülke sathına ulaştıran bir merkez haline gelmiştir. 1926-1933 yılları arasında devam eden pedagoji eğitimiyle 100'e yakın öğretmen; 1923-1938 yılları arasında ise orta eğitim seviyesinde 1000'e yakın genç mezun yetiştiren okul Cumhuriyet devrinin ihtiyacı olan eğitilmiş insan sayısının artırılmasına katkı sağlamıştır.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında uygulamaya konulan eğitim reformları, önemli bir dönüşüm yaratmıştır. Ancak bu süreçte eğitim-öğretim faaliyetleri pek çok yapısal sorunla karşı karşıya kalmıştır. Mekân, bütçe ve kadro yetersizlikleri, dönemin yaygın problemleri olarak öne çıkmaktadır. Okul binalarının fiziki yetersizlikleri ve yeni eğitim yapılarının inşasına duyulan ihtiyaç ülke genelinde olduğu gibi Antalya'da ortaya çıkmış, bu eksikliğin giderilmesi amacıyla mübaddillere ait konakların tahsisi tercih edilmiştir. Bununla birlikte, sınırlı mali imkânlar ve eğitime ayrılan bütçenin kısıtlılığı, okul yönetimlerinin ekonomik sıkıntılarla yüzleşmesini kaçınılmaz kılmıştır. Mali sorunlar, eğitilmiş nüfusun azlığı ve yeni açılan okullar için yeterli sayıda muallim bulunamaması, öğretmen kadrolarının yetkin bir şekilde doldurulmasını ciddi biçimde zorlaştırmıştır. Antalya Orta Mektebi özelinde çalışmada ortaya konan tespitlere göre, bu sorun farklı çözüm yolları ile aşılmaya çalışılmıştır. Bunun için şehirdeki çeşitli meslek kollarından ehil kişilerin muallim olarak görevlendirilmiş, diğer şehirlerdeki okullardan öğretmen nakilleri yapılmış ve sınırlı sayıdaki mevcut muallim kadrosuna ek ders görevlendirmeleri yapılmıştır. 1924-1933 yılları arasında sürdürülen eğitim faaliyetleri, muallim kadrosu ve yetiştirilen mezunlar dikkate alındığından, Antalya Orta Mektebi'nin söz konusu yapısal sorunları aşmada kayda değer bir başarı gösterdiği söylenebilir.

1930'lu yıllara gelindiğinde, Antalya'da bir lise açılması gerekliliği hissedilmiş ve 1933 yılında Antalya Orta Mektebi yaklaşık on yılın ardından yeniden Antalya Lisesi'ne dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm, hem eğitimdeki kaliteyi artırma hedefini hem de bölgenin gelişen ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlamıştır. Ancak lise seviyesinde tam bir eğitim programı oluşturmak için gereken öğretmen kadrosu yetersizliği, Fen Şubesi'nin faaliyete geçişini 1936'ya kadar ertelemiştir. Bu durum, dönemin eğitime ilişkin genel sorunlarının Antalya özelindeki yansıması olarak da okunabilmektedir.

Sonuç olarak, Antalya Orta Mektebi, Cumhuriyet'in ilk yıllarında eğitimde modernleşme sürecine öncülük etmiş ve bölgesel eğitim ihtiyaçlarını karşılayarak önemli bir model teşkil etmiştir. Bu okul, Cumhuriyet'in eğitim politikalarının yereldeki başarılarının ve karşılaşılan zorlukların nasıl aşıldığına ilişkin somut bir örneği olarak değerlendirilmeli, şehrin sosyokültürel yaşamında bıraktığı kalıcı iz

unutulmamalıdır. Okul, Antalya’da Osmanlı Dönemi’nde Antalya Rüştiyesi ile başlayan Antalya İdadisi, Antalya Sultanisi ve Cumhuriyet döneminde Antalya Lisesi olarak devam eden ortaöğretim tarihi ve kültürünün kesintisiz sürmesini sağlayan bir zincir halkası olarak anılmalıdır. Nitekim söz konusu kurumun Antalya şehri için yürüttüğü misyon da bugün Antalya Lisesi ile varlığını sürdürmektedir.

Kaynaklar

Arşiv Kaynakları

T.C. Cumburbaşkanlığı Devlet Arşivleri Daire Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA)

İrade, Maarif, 8/18.

T.C. Cumburbaşkanlığı Devlet Arşivleri Daire Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi (BCA)

Millî Eğitim Bakanlığı, Genel, 180-09-0-0/100-488-3;180-09-0-0/228-1139-9; 180-9-0-0/100-488-4; 180-9-0-0/124-596-15; 180-9-0-0/146-704-28; 180-9-0-0/153-736-9; 180-9-0-0/178-863-15; 180-9-0-0/180-876-12; 180-9-0-0/198-978-12; 180-9-0-0/199-984-37; 180-9-0-0/200-986-30; 180-9-0-0/201-996-5; 180-9-0-0/219-1089-1; 180-9-0-0/221-1102-14; 180-9-0-0/223-1110-61; 180-9-0-0/60-296-67; 180-9-0-0/76-374-10; 180-9-0-0/81-394-39; 180-9-0-0/96-468-11;

Başbakanlık, Kararlar Daire Başkanlığı (1920-1928), 30-18-1-1/16-77-8; 30-18-1-2/73-29-5.

Antalya Lisesi Okul Müzesi Arşivi

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Mezunları Ciltli Defteri.

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Şehadetname Defteri.

Resmî ve Süreli Yayınlar

1925-1926 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi, Matbaa-i Amire, 1926.

1927-1928 Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi, Matbaa-i Amire, 1928.

8/3/1926 tarihli ve 788 sayılı Memurin Kanunu.

Antalya, 22 Teşrinievvel 1926.

Antalya, 26 Teşrinievvel 1926.

Antalya, 8 Teşrinisanı 1926.

Konya Vilayet Salnamesi, 1330.

Maarif Vekaleti Tebliğler Mecmuası, Sayı 21-24, İstanbul, 1928.

Resmi Antalya, 12 Nisan 1929.

TBMM Zabıt Ceridesi, Fevkalade İctima, Dördüncü Devre, Cilt 2, Ondüdüncü İnikat, 15.6.1931.

TBMM Zabıt Ceridesi, İkinci Devre, Cilt 15, Altmışaltıncı İctima, 28.2.1341.

TBMM Zabıt Ceridesi, İkinci Devre, Cilt 15, Yetmişinci İctima, 5.3.1341.

Türk Akdeniz Antalya Halkevi Dergisi, Sayı 11-12, 29 İlkteşrin 1938.

Kitaplar, Makaleler ve Tezler

AKILTOPU Tarık (1997) *70'den Sonra Antalyam-Şiirler*, Antalya.

AKYILDIZ Ali (2012) *Osmanlı Bürokrasisi ve Modernleşme*, İletişim Yayınları, İstanbul.

AKYÜZ Yahya (1993) *Türk Eğitim Tarihi (Başlangıçtan 1993'e)*, Kültür Koleji Yayınları, İstanbul.

ALTINOVA ŞAHİN Ayşegül (2018) *Osmanlı Devleti'nde Rüşdiye Mektepleri*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.

ANAKÖK Tayyar (1937) Profesör Bayan (Afet)in Beyanatı-Antalya'yı Tanırım; Kültürü Zengin Memleketdir, *Türk Akdeniz Dergisi*, Sayı 5, s. 8-11.

AYDEMİR Sefa Salih (2020) *Aydınlanma Projesi Olarak Cumhuriyet Döneminde Liseler (Antalya Lisesi Örneği)*, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

BİLİM Cahit Yalçın (1984) *Tanzimat Devri'nde Türk Eğitiminde Çağdaşlaşma (1839-1876)*, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.

ÇAKILCI Diren - GÜVENÇ DURAN Şeyda (2025) İki Dönemin Tanığı Bir Bina: Isparta İdadisi/Orta Mektebi Binasının Tarihi, *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 47, s. 221-242.

DAVISON Roderic H. *Osmanlı-Türk Tarihi (1774-1923)*, Çev. Mehmet MORALI, Alkım Yayınevi, İstanbul.

DENİZ Muzaffer (2009) *Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Antalya Şehrinde Eğitim (1923-1950)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Atatürk İlkeleri İnkılap Tarihi Bilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya.

DOĞAN Kağan (2021) *Elaşığ-Harpüt Müziği'ne Katkıları ile Nihat Kazazoğlu*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya.

- ESENDAL Memduh Şevket (2023) *Ayaşlı ile Kiracıları*, Kapra Yayıncılık, İstanbul.
- GÜÇLÜ Muhammet (2019) Bodrumlu Mustafa Hilmi (Uran) Bey'in Teke (Antalya) Müstakil Mutasarrıflığı (29 Ekim 1921-22 Temmuz 1923), *Belgi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 18, Yaz 2019/II, s. 1359-1378.
- GÜÇLÜ Muhammet (2023) Antalya Lisesi'nin Kuruluşu ve Tarihi Gelişimi (1885-1950), *Cumhuriyet'in 100. Yılında Antalya'nın Sosyal ve Kültürel Kurumları Hakkında Araştırmalar*, Ed. Sevinç GÜÇLÜ-Muhammet GÜÇLÜ, Çizgi Kitabevi, Konya, s. 109-130.
- GÜÇLÜ Muhammet (2024) Antalya Mıntıkası Maarif Eminliği ve Maarif Eminleri (1926-1931), *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 24/49, s. 775-806.
- GÜÇLÜ Muhammet Güçlü (2020) *Antalya ve Gazi Mustafa Kemal Atatürk (1919-1938)*, ATSO Antalya Kültür Sanat Yayını, Antalya.
- KIRMIZI Abdülhamit (2024) *Avlonyalı Ferit Paşa, Bir Ömür Devlet*, İstanbul.
- KISA Ahmet (2023) Antalya Junior High School as the First Example Reflecting the Ottoman Modern Educational Approach in Antalya, *Adabıya*, Sayı 26, s. 337-361.
- KOÇER Hasan Ali (1991) *Türkiye'de Modern Eğitimin Doğuşu ve Gelişimi (1773-1923)*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- KODAMAN Bayram (1991) *Abdülhamid Devri Eğitim Sistemi*, TTK Yayınları, Ankara.
- ÖZTÜRK Cemil (2000) İdadî, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt XIX, İstanbul, s. 464-466.
- QUINET Vital (1892) *La Turquie D'Asie*, Cilt I, Paris.
- SAKAOĞLU Necdet (2003) *Osmanlı'dan Günümüze Eğitim Tarihi*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- SÜLEYMAN ŞÜKRÜ (2013) *Seyabatü'l-Kübra*, Yayına Hazırlayan Hasan Mert, Ankara.
- ŐIŐMAN Adnan (2004) *Tanzimat Döneminde Fransa'ya Gönderilen Osmanlı Öğrencileri (1839-1876)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- TURAN Şerafettin (1990) *Türk Kültür Tarihi*, Bilgi Yayınevi, Ankara.

TÜRK Ercan (2015) *Türk Eğitim Sistemi ve Ortaöğretim*, Hazırlayan Abdullah Faruk KILIÇ, Abdullah YURDABAKAN, Ali KILIÇ vd., Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.

UNAT Faik Reşit (1928) *Muallim Almanağı*, Türk Maarif Cemiyeti, İstanbul.

ÜNAL Uğur - BİRBUĞAK T. S. (2013) *İstanbul Darülmüallimini (1848-1924)*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara.

YÜCEL Hasan Ali (1938) *Türkiye’de Orta Öğretim*, Devlet Basımevi, İstanbul

Ekler

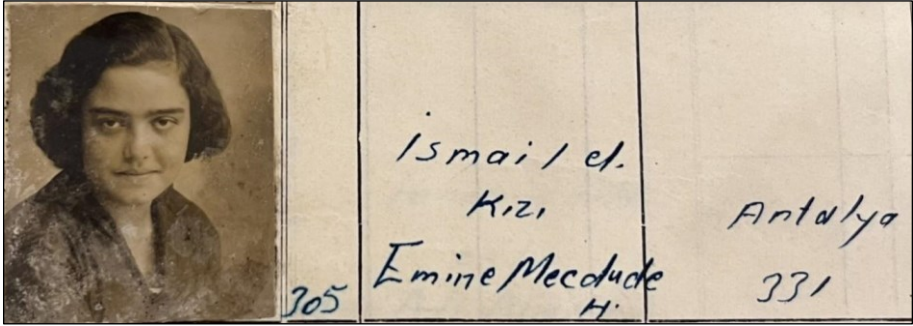
Görsel 1 - 1927 Yılında Antalya Orta Mektebi. (Solda Kısm-ı İbtidai, Sağda Kısm-ı Sani Binası) (BCA., 180-9-0-0/96-468-11).

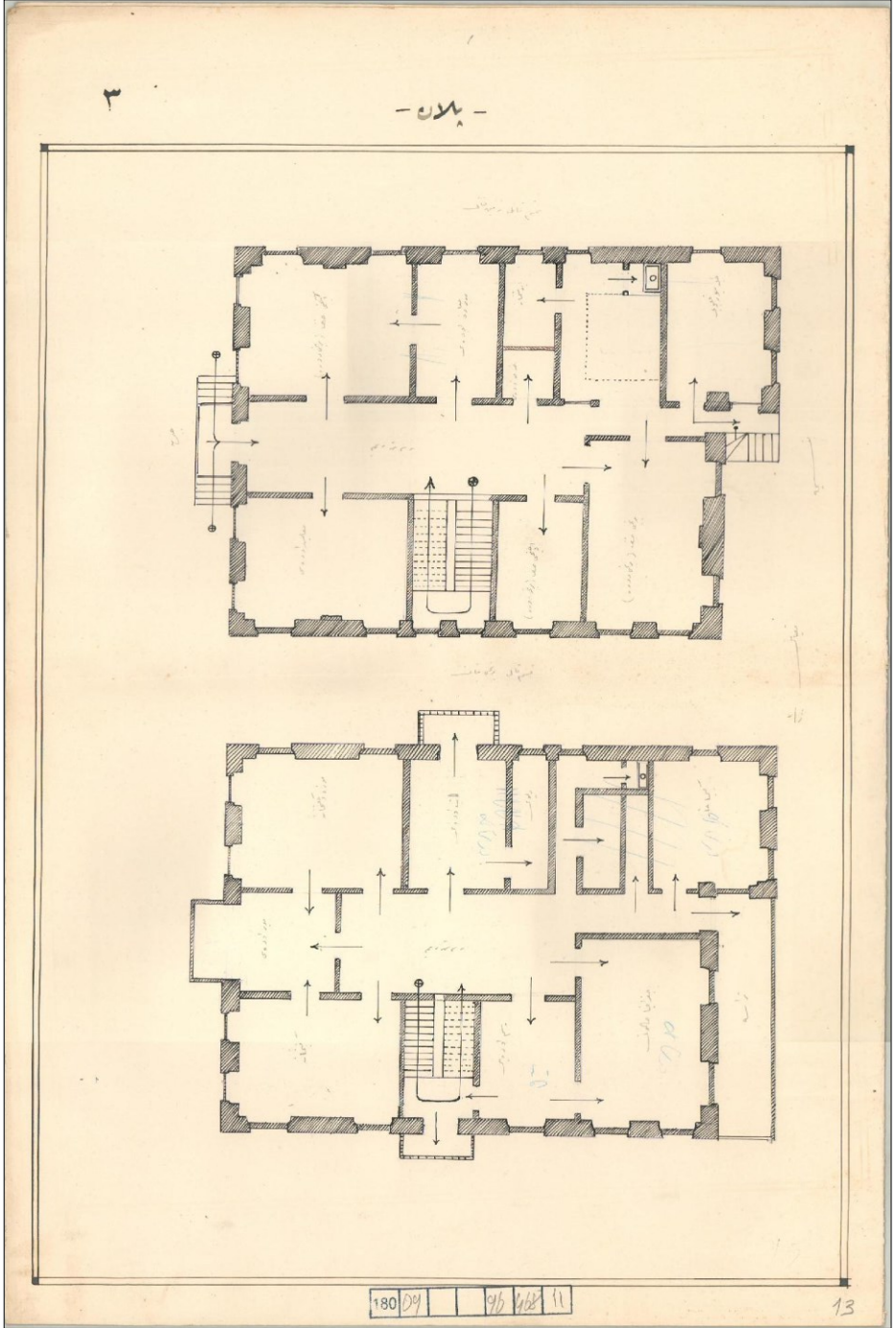
Görsel 2 - Kâtip Ali Rıza Bey, Fransızca Muallimi Ali Vasfı Bey, Hıfzıssıhha Muallimi Doktor Emin Salih Bey (BCA., 180-9-0-0 /76-374-10).

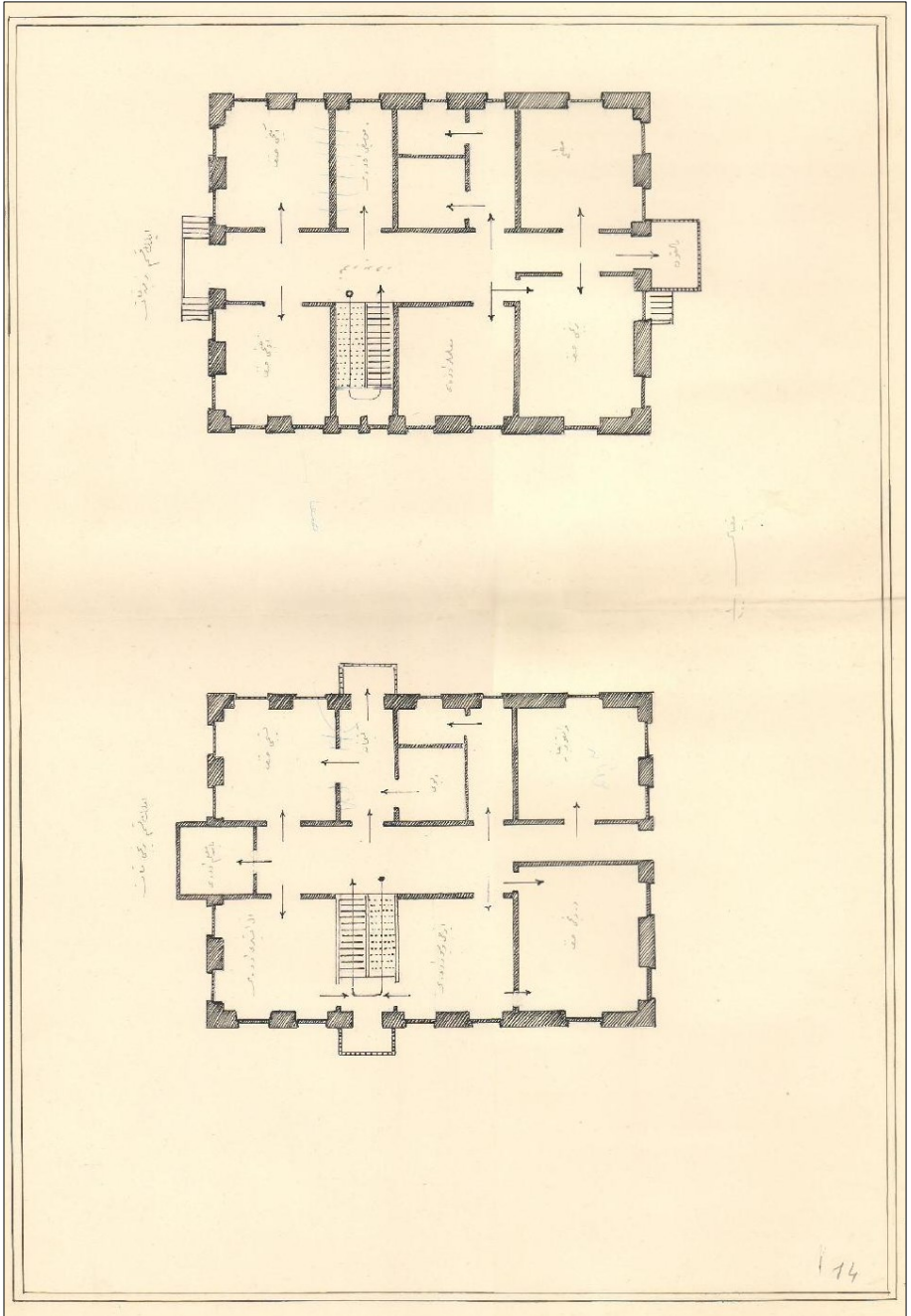
Görsel 3 - Antalya Orta Mektep Müdüriyeti'nin Antalya Gazetesine Verdiği Muallim Mektebi'ne "Talebe Kaydına Başlandı" İlanı (Antalya, 22 Teşrinievvel 1926).

Görsel 4 - 12 Temmuz 1933 Tarihinde Antalya Lisesi'nin Pedagoji Kısmından Mezun Olan İsmail Efendi kızı Emine Mecdude (Başakıncı) Hanım.

Ek 2 - 1927 Yılına Ait Antalya Orta Mektebi Kısım-ı Sani Binası (İstavri Konağı) Planları (BCA., 180-9-0-0/96-468-11).

Ek 3 - 1927 Yılına Ait Antalya Orta Mektebi Kısım-ı İbtidai Binası (Dimitri Konağı) Planları (BCA., 180-9-0-0/96-468-11).

معارف مدیریقتندن :

۱ - آنطالیه اورتا مکتبته ایکی صنف نهاری علاوه ایدلمشدر . بونته بالکتر برنجی صنف آجیلاجق و اعظمی قرق طلبه الہ جقدر . اورتا مکتب مآذونلری بوسنته . بلا امتحان قبول اوله جقدر .

۲ - ایکی سنک مانت تحصیلہ . نئی اکان ایدنلر عیناً مسلم مکتبی مآذونلری حقونتی حاز اوله جقدر . مآذونلر خدمت تعلیمیہ بیسک بشبوزخردوش معاش اصل ایله تئیین اوله حق و آریجه مسکن بدلده آلا جقدر .

۳ - ماحقاندیکه چک طلبه ایچین لیلی باتسیون تأسیس ایدله جقدر . باتسیون . صرفی طلبه مآذون اولاجق . فئیر چوجقلرک اطمنسی نظر دیکه آک جقدر . باتسیونک امر امارهسی لیلی بر مکتب شگلنده تنظیم وتأمین اوله جقدر .

۴ - طالبلرک اورتا مکتب مدیریقتہ مراجعتلری .

Ek 4 - Antalya Maarif Müdüriyeti'nin Orta Mekteb'in Bünyesinde Açılan Muallim Mektebi Sınıflarına Kabul Edilecek Talebelere İlişkin Antalya Gazetesine Verdiği İlan (*Antalya*, 26 Teşrinievvel 1926.).

سرهفت	تاریخ و زمانه	سن	کلاس	درسler										تذکره	تصویر	ردیف
				تاریخ و زمانه	سن	کلاس	تاریخ و زمانه	سن	کلاس	تاریخ و زمانه	سن	کلاس	تاریخ و زمانه			
	5 928 27	48	5444455	3545	رقیبه	324	53									
	5 928 27	48	5455443	4554	رقیبه	324	58									
	5 928 27	54	5555555	4555	رقیبه	324	62									
	5 928 27	49	5445544	4455	رقیبه	325	65									
	5 928 27	51	5554554	3555	رقیبه	324	66									
	5 928 27	49	5554344	4555	رقیبه	325	68									
	5 928 27	50	5454554	4554	رقیبه	323	69									
	5 928 27	55	5555555	5555	رقیبه	325	70									
	5 928 27	54	5555555	4555	رقیبه	325	71									
	5 928 27	43	5453444	3443	رقیبه	327	76									
	5 928 27	46	5543454	3454	رقیبه	316	77									
	5 928 27	40	4543333	3444	رقیبه	320	89									

Ek 5 - Pedagoji Kısmı Mezunlar Defterinden Örnek Bir Sayfa (Kaynak: Antalya Lisesi Müze Arşivi, Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Şehadetname Defteri)

Tablo 1 - Antalya Orta Mektebi Kadroları⁹⁵

Kadro Görevi	1924-1925 Ders Yılı		1925-1926 Ders Yılı		1926-1927 Ders Yılı		1927-1928 Ders Yılı		1928-1929 Ders Yılı	
	İsim	Maaş	İsim	Maaş	İsim	Maaş	İsim	Maaş	İsim	Maaş
Müdür	Zeki Bey	3.000 Krş.	Zeki Bey	3500 Krş.	Talat Tahsin Bey ⁹⁶	30 Lira	Talat Tahsin Bey	30 Lira	Talat Tahsin Bey	40 Lira
Müdür Muavini	Şerafeddin Bey	500 Krş.	Şerafeddin Bey	1.000 Krş.	Memduh Bey	10 Lira	Suad Salih Bey	20 Lira	Suad Salih Bey	20 Lira
Katip ve Hesap Memuru	Ali Rıza Bey	1.000 Krş.	Ali Rıza Bey	1.500 Krş.	Lağvedilmiştir	-	Ali Rıza Bey	15 Lira	Ali Rıza Bey	15 Lira
Doktor	Emin Salih Bey	2.000 Krş.	Emin Salih Bey	2.000 Krş.	Emin Salih Bey	30 Lira	Emin Salih Bey	30 Lira	Emin Salih Bey	30 Lira
Riyaziye Muallimi	Münhal	-	Münhal	-	Rahmi Bey	33,5 Lira	Rahmi Bey	58,5 Lira ⁹⁷	Rahmi Bey	58,5 Lira
Tabiyat Muallimi	Hasan Hamid Bey	2.000 Krş.	Hasan Hamid Bey	2.000 Krş.	Hayreddin Bey ⁹⁸	32,5 Lira	Akif Bey	25 Lira	Bilal Bey ⁹⁹	35 Lira
Tarih, Coğrafya, Malumat-ı Vataniye Muallimi	Şerafeddin Bey	1.700 Krş.	Şerafeddin Bey	2.000 Krş.	Talat Tahsin Bey	30 Lira	Talat Tahsin Bey	30 Lira	Talat Tahsin Bey	30 Lira
Din Dersleri Muallimi	Hüseyin Hüsnü Bey	2.000 rş.	Hüseyin Hüsnü Bey	2.000 Krş.	Hüseyin Hüsnü Bey	20 Lira	Hüseyin Hüsnü Bey	17 Lira	Hüseyin Hüsnü Bey	17 Lira
Türkçe Muallimi	Suad Salih Bey	1.700 Krş.	Suad Salih Bey	1.700 Krş.	Suad Salih Bey	25 Lira	Suad Salih Bey	25 Lira	Suad Salih Bey/Hamide Hanım ¹⁰⁰	25 / 25 Lira

⁹⁵ İlgili yıllara ait kadro cetvellerinden derlenmiştir; bk. *BCA.*, 180-9-0-0/178-863-15; *BCA.*, 180-9-0-0/223-1110-61; *BCA.*, 180-9-0-0/180-876-12.

⁹⁶ Burdur Orta Mektep Müdürlüğü'nden nakledilmiştir.

⁹⁷ Birinci derece muallimlik maaşı olan 33,5 liraya şube ve pedagoji muallimliği sebebiyle 25 lira daha eklenmiştir.

⁹⁸ Antalya İmam ve Hatip Mektebi tabiiye muallimi olup açıktan görevlendirilmiştir.

⁹⁹ Yalvaç Orta Mektep muallimliğinden nakledilmiştir.

¹⁰⁰ Şube muallimi, Bursa Kız Orta Mektebi'nden nakledilmiştir.

Fransızca Muallimi	Hikmet Bey	1.700 Krş.	Hikmet Bey	1.700 Krş.	Memduh Bey ¹⁰¹	32,5 Lira	Ali Vasfı Bey	50 Lira ¹⁰²	Ali Vasfı Bey	50 Lira
Terbiye-i Bedeniye Muallimi	Münhal	-	Münhal	-	Hasan Hikmet Bey	17 Lira	Münhal	-	Kemal Bey ¹⁰³	17 Lira
Resim Muallimi	Yusuf Ziya Bey	500 Krş.	Yusu f Ziya Bey	1.400 Krş.	Yusuf Ziya Bey	17 Lira	Yusuf Ziya Bey	32,5 Lira	Yusuf Ziya Bey	32,5 Lira
Musiki Muallimi	Münhal	-	Münhal	-	Fahriye Hanım	17 Lira	Fahriye Hanım	17 Lira	Fahriye Hanım	17 Lira
Dikiş Biçki Muallimi	-	-	-	-	-	-	Hüsniye Hanım	17 Lira	Hüsniye Hanım	17 Lira
Ev İdaresi Muallimi	-	-	-	-	-	-	-	-	Hüsniye Hanım	-
Terbiye ve Ruhiyat Muallimi	-	-	-	-	-	-	Necmeddin Bey	25 Lira	Necmeddin Bey	25 Lira
Kısm-ı İbtidai Başmuallimi	Hilmi Bey	1.500 Krş.	Hilmi Bey	1.500 Krş.	-	-	-	-	--	-
Kısm-ı İbtidai Muallimi	Faik Bey	1.500 Krş.	Faik Bey	1.500 Krş.	-	-	-	-	-	-
Kısm-ı İbtidai Muallimi	Sabri Bey	1.000 Krş.	Sabri Bey	1.000 Krş.	-	-	-	-	-	-
Kısm-ı İbtidai Muallimi	İbrahim Yaşar Bey	1.300 Krş.	İbrahim Yaşar Bey	1.300 Krş.	-	-	-	-	-	-
Kısm-ı İbtidai Muallimi	Süleyman Bey	1.000 Krş.	Süleyman Bey	1.000 Krş.	-	-	-	-	-	-
Kısm-ı İbtidai Muallimi	Hüseyin Avni Bey	1.000 Krş.	Hüseyin Avni Bey	1.000 Krş.	-	-	-	-	-	-

Tablo 2 - Antalya Lisesi ve Orta Mektebi Müdürleri¹⁰⁴

¹⁰¹ Hikmet Bey'in memuriyetten açığa alınması sebebiyle Davutpaşa Orta Mektebi'nden nakledilmiştir.

¹⁰² 25 lira maaşına şube ve pedagoji muallimliği sebebiyle 25 lira daha eklenmiştir.

¹⁰³ İstanbul Muallim Mektebi mezunlarındandır.

¹⁰⁴ *BCA.*, 180-9-0-0/178-863-15; *BCA.*, 180-9-0-0/223-1110-61; *BCA.*, 180-9-0-0/180-876-12; *Antalya Lisesi Müze Arşivi, Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Mezunları Ciltli Deşteri.*

Yıl	1923	1924-1925	1926	1927-1932	1932-1933
Müdür	Hüseyin Avni Bey ¹⁰⁵ /Zeki Bey	Zeki Bey	Hasan Hamid Bey ¹⁰⁶ /Talat Tahsin Bey	Talat Tahsin Bey	Yusuf Ziya Bey ¹⁰⁷

Tablo 3. Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Şehadetname Defteri'ne Göre 1928-1933 Yılları Arası Mezunları¹⁰⁸

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı 1927-1928 Ders Yılı Şehadetnameleri					
Baba İsmi-İsim	Okul Num.	Doğum Yeri	Doğum Yılı	Şehadetname Tarihi	Umumi Num./Hususi Num.
Edip Oğlu Hayri Efendi	53	Dersaadet	1321	27 Eylül 1928	49/8
İbrahim Oğlu Talat Efendi	58	Antalya	1324	27 Eylül 1928	50/9
Hüseyin Oğlu Emin Efendi	62	Antalya	1324	27 Eylül 1928	43/2
Mehmet Oğlu Raşid Efendi	65	Antalya	1325	27 Eylül 1928	47/6
Hafız Ömer Oğlu Halil Efendi	66	Antalya	1324	27 Eylül 1928	45/4
Ahmet Oğlu Sadık Efendi	67	Isparta	1328	27 Eylül 1928	48/7
Ahmet Oğlu Ali Rıza Efendi	69	Isparta	1323	27 Eylül 1928	46/5
Edhem Oğlu Hayrullah Efendi	70	Isparta	1325	27 Eylül 1928	42/1
Mehmet Oğlu Edhem Efendi	71	Isparta	1325	27 Eylül 1928	44/3
Salih Oğlu Mahmut Efendi	76	Antalya	1.327	27 Eylül 1928	52/11
Mustafa Oğlu Cemal Efendi	77	Uluborlu	316	27 Eylül 1928	51/10
Ali Rıza Oğlu Mehmet Emin Efendi	89	Antalya	1320	27 Eylül 1928	53/12
Halid Oğlu Besim Efendi	40	Antalya	1322	17 Teşrinievvel 1928	54/13
Mustafa Oğlu Edip Efendi	56	Antalya	1324	17 Teşrinievvel 1928	55/14
İbrahim Oğlu Mehmet Efendi	57	Antalya	1327	17 Teşrinievvel 1928	57/16
Halid Oğlu Lütfi Efendi	68	Isparta	1325	17 Teşrinievvel 1928	56/15
Mustafa Oğlu Şükrü Efendi	85	Antalya	1316	17 Teşrinievvel 1928	58/17

¹⁰⁵ Müdürlüğü sırasında istifa etmiştir.

¹⁰⁶ Görevdeyken vefat etmiştir.

¹⁰⁷ 1932-1933 ders yılında okulun ismi Antalya Lisesi olduğunda okul müdürü halen Yusuf Ziya Bey'dir.

¹⁰⁸ *Antalya Lisesi Müze Arşivi, Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı Mezunları Ciltli Defteri.*

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı 1929-1930 Ders Yılı Şehadetnameleri					
Baba İsmi-İsim	Okul Num.	Doğum Yeri/Uyruk	Doğum Yılı	Şehadetname Tarihi	Umumi Num./Hususi Num.
Salih Oğlu Abdullah Efendi	2	Antalya/Türk	1324	30 Temmuz 1930	94/16
Memet Halil Oğlu Ömer Arif Efendi	20	Antalya/Türk	1326	30 Temmuz 1930	84/6
Hamza Oğlu Mustafa Efendi	93	Antalya/Türk	1330	30 Temmuz 1930	81/3
Mehmet Oğlu Ahmet Kasım Efendi	108	Antalya/Türk	1327	30 Temmuz 1930	85/7
Mustafa Oğlu Remzi Efendi	174	Antalya/Türk	1326	30 Temmuz 1930	87/9
Nihat Oğlu Kasım Efendi	182	Selanık/Türk	1327	30 Temmuz 1930	79/1
Hüseyin Oğlu Salih Efendi	248	Nevrekep/Türk	1327	30 Temmuz 1930	80/2
Mehmet Şamil Oğlu Hasan Efendi	343	Burdur/Türk	1330	30 Temmuz 1930	83/5
Tevfik Oğlu Neşet Efendi	377	Isparta/Türk	1325	30 Temmuz 1930	93/15
Mehmet Oğlu Halit Efendi	378	Isparta/Türk	1327	30 Temmuz 1930	89/11
Mehmet Oğlu Rıza Efendi	379	Isparta/Türk	1328	30 Temmuz 1930	90/12
Arif Oğlu Kemal Efendi	381	Isparta/Türk	1327	30 Temmuz 1930	88/10
Hacı Süleymanoğlu Tevfik Efendi	399	Senirkent/Türk	1326	30 Temmuz 1930	82/17
Mehmet Oğlu Mehmet Rifat Efendi	400	Uluborlu/Türk	1328	30 Temmuz 1930	86/8
Haliloğlu Ali Efendi	405	Antalya/Türk	1329	30 Temmuz 1930	92/4
Mehmet Oğlu Abdullah Efendi	407	Senirkent/Türk	1326	30 Temmuz 1930	91/13
Eylül 1930'da Isparta Karaağaçlı Mustafa Oğlu Ramazan Edebiyattan tekrar 2 aldığından muvaffak olamamıştır. Eylül 1930 ikmal döneminde mezun yoktur.					

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı 1930-1931 Ders Yılı Şehadetnameleri					
Baba İsmi-İsim	Okul Num.	Doğum Yeri/Uyruk	Doğum Yılı	Şehadetname Tarihi	Umumi Num./Hususi Num.
Sadık Kızı Aliye Hanım	49	Yafa/Türk	1326	10 Temmuz 1931	136/6
Yusuf Oğlu Sabri Efendi	73	Gargara/Türk	1326	10 Temmuz 1931	135/5
Hüseyin Oğlu Saim Efendi	129	Burdur/Türk	1327	10 Temmuz 1931	138/8
Şevki Oğlu Memet Bey	130	Burdur/Türk	1330	10 Temmuz 1931	134/4
Süleyman Oğlu Kamil Bey	132	Burdur/Türk	1325	10 Temmuz 1931	139/9
Ali Oğlu Cemal Efendi	176	Isparta/Türk	1330	10 Temmuz 1931	132/2

Halil Kani Oğlu Ali Efendi	177	Isparta/Türk	1329	10 Temmuz 1931	137/7
Raşit Oğlu Ferit Efendi	186	Gelibolu/Türk	1325	10 Temmuz 1931	131/1
Saffet Oğlu Selim Efendi	237	Antalya/Türk	1329	10 Temmuz 1931	133/3
Mustafa Oğlu Ramazan Efendi	380	Isparta/Türk	1328	10 Temmuz 1931	140/10
Bekir Oğlu Salih Efendi	9	Antalya/Türk	1327	10 Eylül 1931	148/11
Memet Oğlu Rıfat Efendi	128	Burdur/Türk	1330	10 Eylül 1931	150/13
Etem Oğlu Memet Efendi	175	Isparta/Türk	1326	10 Eylül 1931	149/12

Antalya Orta Mektebi Pedagoji Kısmı 1931-1932 Ders Yılı Şehadetnameleri

Baba İsmi-İsim	Okul Num.	Doğum Yeri/Uyruk	Doğum Yılı	Şehadetname Tarihi	Umumi Num./Hususi Num.
Hüseyin Oğlu Aptünnafi Efendi	17	Antalya	1329	3 Temmuz 1932	151/8
Ahmet Efendi Oğlu Selami Efendi	32	Antalya	1328	3 Temmuz 1932	152/25
Ziya Efendi Oğlu Zekai Efendi	35	Kıbrıs	1330	3 Temmuz 1932	153/19
Rıfat Bey Kızı Necmiye Hanım	39	Antalya	1329	3 Temmuz 1932	154/10
Salih Efendi Oğlu Arif Efendi	63	Elmalı	1325	3 Temmuz 1932	155/28
Hilmi Efendi Oğlu İhsan Efendi	81	Antalya	1328	3 Temmuz 1932	156/34
Nihat Efendi Oğlu Reşat Efendi	97	Nazilli	1329	3 Temmuz 1932	157/2
İsmail Efendi Oğlu Nevzat Efendi	107	Burdur	1326	3 Temmuz 1932	158/17
İbrahim Efendi Oğlu Mehmet Zekai Efendi	127	Antalya	1325	3 Temmuz 1932	159/13
Yusuf Efendi Oğlu Ahmet Hilmi Efendi	141	Finike	1328	3 Temmuz 1932	160/23
Mustafa Oğlu Hasan Efendi	155	Finike	1327	3 Temmuz 1932	161/17
Ramazan Oğlu Abdullah	178	Yalvaç	1327	3 Temmuz 1932	162/5
Şaban Efendi Oğlu Selahattin Efendi	187	Antalya	1329	3 Temmuz 1932	163/1
Ömer Efendi Kızı Melek Hanım	207	Antalya	1330	3 Temmuz 1932	164/9
İsmail Efendi Oğlu Mustafa Efendi	244	Burdur	1328	3 Temmuz 1932	165/3
Hilmi Efendi Oğlu Mehmet Efendi	245	Burdur	1330	3 Temmuz 1932	166/6
Osman Efendi Oğlu Mustafa Efendi	246	Burdur	1328	3 Temmuz 1932	167/21
Ali Efendi Oğlu Yusuf Efendi	247	Burdur	1327	3 Temmuz 1932	168/24

İsmail Efendi Oğlu Mehmet Eşref Efendi	249	Isparta	1328	3 Temmuz 1932	169/18
Mehmet Hilmi Efendi Oğlu Hüsni Efendi	250	Antalya	1328	3 Temmuz 1932	170/16
şükrü Efendi Oğlu Mehmet Reşat Efendi	253	Hamidiye	1327	3 Temmuz 1932	171/28
İbrahim Efendi Oğlu Ömer Efendi	256	Ağlasun	1327	3 Temmuz 1932	172/22
Mehmet Efendi Oğlu Ali Efendi	257	Burdur	1330	3 Temmuz 1932	173/4
İbrahim Efendi Oğlu şükrü Efendi	262	Burdur	1332	3 Temmuz 1932	174/7
Bekir Efendi Oğlu Hasan Efendi	263	Burdur	1325	3 Temmuz 1932	175/15
Salih Efendi Oğlu Hilmi Efendi	264	Antalya	1327	3 Temmuz 1932	176/11
İbrahim Efendi Oğlu Nuri Efendi	266	Konya	1329	3 Temmuz 1932	177/12
Süleyman Oğlu Mehmet Efendi	267	Tefenni	1330	3 Temmuz 1932	178/27

Antalya Lisesi Pedagoji Kısmı 1932-1933 Ders Yılı şhadetnameleri

Baba İsmi-İsim	Okul Num.	Doğum Yeri/Uyruk	Doğum Yılı	şhadetname Tarihi	Umumi Num./Hususi Num.
Nurettin Efendi Oğlu Kadri Efendi	176	Debre-i Bala	1328	12 Temmuz 1933	184/6
Mustafa Oğlu Salih Efendi	183	Keçiborlu	1328	12 Temmuz 1933	198/20
Bekir Efendi Kızı Emine Hanım	242	Isparta	1328	12 Temmuz 1933	189/11
Yusuf Efendi Oğlu Mehmet	248	Burdur	1328	12 Temmuz 1933	200/22
Halil Efendi Oğlu Haşmet	294	Kozana	1327	12 Temmuz 1933	194/16
İsmail Efendi Kızı Emine Mecdude Hanım	305	Antalya	1331	12 Temmuz 1933	185/7
Hakkı Efendi Oğlu Ahmet Mucip Efendi	318	Antalya	1325	12 Temmuz 1933	199/21
Yusuf Efendi Oğlu Hamdi Efendi	324	Selanik	1328	12 Temmuz 1933	183/5
Ahmet Fazıl Oğlu Ziyaettin Efendi	327	Kesriye	1332	12 Temmuz 1933	181/3
Hüseyin Oğlu Mehmet Efendi	328	Kesriye	1332	12 Temmuz 1933	180/2
Cevdet Bey Kızı Mahmure Mukadder Hanım	350	Çanakkale	1331	12 Temmuz 1933	190/12
Muslu Efendi Oğlu Reşit Efendi	363	Finike	1332	12 Temmuz 1933	182/4